

TUHAT TULIMMAISTA

Rakukeramiikkaa, valoa ja tulta yhdistävän elämyspolun kehittäminen

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

2022

Mari Kaija

YAMK, Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

Tiivistelmä

Tekijä Mari Kaija

Vuosi 2022

Työn nimi Tuhat tulimmaista - Rakukeramiikkaa, valoa ja tulta yhdistävän elämyspolun kehittäminen

Ohjaaja Helena Leppänen

Tuhat tulimmaista kehittämistyön tavoitteena oli luoda saavutettavuudeltaan uudenlainen kulttuuripalvelu, joka tuo taide-elämyksen harvaan asuttujen seutujen asukkaiden luo. Palvelu toteutettiin yhteistyössä keraamikko Minna Rajamon ja kertovaa tuliteatteria toteuttavan Juojärven Aarnitulet ry:n kanssa.

Kehittämistyön idea sai alkunsa, kun covid-19-rajoitukset vähensivät harvaan asuttujen seutujen jo ennestään niukkaa kulttuuritarjontaa ja ihmiset alkoivat hakeutua luontoon. Palvelun toteuttajat halusivat luoda tapahtuman, jossa taiteesta voi nauttia turvallisin mielin ulkoilmassa. Samalla luonto ja taide tukevat hyvinvointia ja teosten aiheet haastavat pohtimaan vallitsevaa tilannetta ja luovat uskoa paremmasta tulevaisuudesta.

Kehittämistyö oli toiminnallinen ja eteni palvelumuotoilun keinoja hyödyntäen. Prosessissa etenivät rinnakkain taustateorian kartoitus, asiakasymmärryksen lisääminen ja teosten ja palvelun kehittäminen. Prosessin alussa kartoitettiin mahdolliset yhteistyötahot ja asiakasymmärrystä haettiin muotoiluluotaimen avulla. Palvelu pilotoitiin Nilsiä Taiteiden Juhlissa, jonka havaintojen ja palautteen pohjalta palvelua kehitettiin edelleen. Palvelu lanseerattiin Rotkolaakso loimuaa -tapahtumassa, jonka yhteydessä tehtiin asiakaskysely. Kyselystä saatiin arvokasta tietoa palvelun jatkokehitystä varten.

Kehittämistyön aikana idea ulkona toteutettavasta keramiikkanäyttelystä muotoutui rakukeramiikkaa, valoa ja tulta sisältäväksi elämyspoluksi, joka on muunneltavissa kohteen ja asiakkaiden mukaan.

Avainsanat Palvelumuotoilu, elämyksellisyys, kulttuurihyvinvointi

Sivut 77 sivua ja liitteitä 11 sivua

Master of Culture and Arts, Degree Programme in Promoting Wellbeing Through Culture and Art Activities
Author Mari Kaija
Subject Tuhat tulimmaista - Developing an experience path that combines raku ceramics, light and fire
Supervisors Helena Leppänen
Abstract
Year 2022

The goal of the Tuhat tulimmaista -development work was to create a new kind of accessible cultural service, which would bring an art experience to the inhabitants of sparsely populated areas. The cultural service was implemented in cooperation with ceramicist Minna Rajamo and narrative fire-theater - Juojärven Aarnitulet ry.

The idea for development began when covid 19 restrictions reduced the already scarce cultural offerings in sparsely populated areas and people began hiking in nature. The service providers wanted to create an event where art can be enjoyed safely outdoors. Art and nature support well-being and the subjects of the works challenge us to reflect the current situation and create faith in a better future.

The development process was functional and progressed using the methods of service design. Mapping of background-theory, increasing customer-understanding and development of artwork and -services made progress in parallel.

At the beginning of the process, potential partners were identified and customer understanding was sought with the help of design probes. The service was piloted at the Nilsjä Arts Festival, and based on observations and feedback, the service was further developed. The final service was piloted at the "Rotkolaakso Loimuaa" -event, where a customer survey was conducted. The survey provided valuable information for further development of the service.

During the development process, the idea of an outdoor ceramics exhibition was transformed into an experience path containing raku ceramics, light and fire, which can be modified according to the environment and customer-profile.

Keywords Service Design, Experientiality, Cultural wellbeing,
Pages 77 pages and appendices 11 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kehittämistyön lähtökohdat.....	2
2.1	Aiheen valinta ja työelämäyhteys	2
2.2	Kehittämistyön tavoite ja tarkoitus	3
2.3	Tutkimuskysymys ja -menetelmät	5
3	Tietoperusta ja aikaisemmat tutkimukset.....	7
3.1	Luonnon ja taiteen hyvinvointivaikutukset	8
3.2	Elämyksellisyys	11
3.3	Tulitaide	16
3.4	Valotaide	20
3.5	Rakukeramiikka	21
4	Elämyspolun kehittäminen palvelumuotoilun menetelmin.....	25
4.1	Määrittely.....	25
4.1.1	Aloittaminen ja esitutkimus	26
4.2	Tutkimus.....	27
4.2.1	Asiakasymmärrys.....	27
4.2.2	Luotain.....	28
4.2.3	Strateginen suunnittelu.....	33
4.3	Suunnittelu.....	34
4.3.1	Ideointi ja konseptointi	34
4.3.2	Prototypointi	36
4.4	Palvelutuotanto.....	37
4.4.1	Pilotointi Taiteiden juhlassa	38
4.4.2	Lanseeraus Rotkolaakso loimuaa tapahtumassa	42
4.4.3	Elämyspolun palvelupolku	44
4.4.4	Elämyspolun asiakasprofiilit.....	48
5	Asiakaskysely	49

5.1	Asiakaskyselyn analysointi	50
5.2	Asiakaskyselyn tulokset.....	61
6	Kehittämistyön tulokset ja johtopäätökset	63
6.1	Tuhat tulimmaista elämyspolku.....	63
6.1	Jatkuva kehittäminen	66
7	Pohdinta	72
	Lähteet.....	74

Liitteet

Liite 1 Luotainpaketti

Liite 2 Rotkolaakso loimuaa -tapahtuman kyselylomake

Liite 3 Elämyspolun asiakasprofiilit

4 Johdanto

Kehittämistyön aihe nousee havaitusta kulttuuritarjonnan puutteesta Koillis-Savossa. Covid-19-pandemian myötä jo ennestään suppea kulttuuritarjonta on kutistunut entisestään. Kulttuurinnälkä, kokemusten kaipuu ja halu viettää monipuolista ja mielekästä vapaa-aikaa ei ole kuitenkaan kadonnut minnekään. Tutkimuksien mukaan luonto lisää hyvinvointia (Luonnonvarakeskus, n.d.). Myös taide parantaa tutkitusti hyvinvointia (Houni, ym., 2020 s. 40). Toiminnallinen opinnäytetyö vastaa tähän tarpeeseen, se tuo taidetta harvaan asuttujen seutujen asukkaiden saavutettaville ulkotiloihin, jossa siitä voidaan nauttia turvallisin mielin.

Kehittämistyönä sen tekijä yhdessä kollegansa Minna Rajamon ja Juojärven Aarnitulet ry:n kanssa luo valoa, tulta ja rakukeramiikkaa yhdistävän elämyspolun. Palvelumuotoilun keinoja hyödyntäen luodaan elämyksellinen, kohteen ja asiakkaiden mukaan muunneltava palvelu eli elämyspolku. Tavoitteena on tarjota taidekokemuksia matalalla kynnyksellä. Palvelu on saavutettavuudeltaan uudenlainen, se tuo taiteen ihmisten luo. Vaikuttavimmillaan elämyspolku on hämärän aikaan, jolloin veistosten valot ja tulet näkyvät parhaiten.

Luonnolla ja taiteella on kyky- taiteella sanotaan olevan jopa tehtävänä- pysäyttää ja herättää katsoja katsomaan paitsi omaan sisimpäänsä myös ympäristönsä epäkohtia. Taiteelta tämä edellyttää ajanmukaisuutta sekä ajan ongelmista ja epäkohdista kertomista. (Rannisto, 2007, s. 84) Elämyspolun alun synkempien aiheiden kautta kuljetaan risteyksen ja valintojen kautta kohti iloisempia aiheita. Elämyspolun teokset haastavat katsojaansa pohtimaan valintoja, joita tehdään, niin kuluttajana kuin omassa elämässäkin ja antavat toivoa valoisammasta tulevaisuudesta.

5 Kehittämistyön lähtökohdat

Kehittämistyön lähtökohdat kumpuavat poikkeuksellista ajasta, havaitusta puutteesta harvaan asuttujen seutujen kulttuuritarjonnassa ja tekijöiden halusta kehittää omaa yrittäjyyttään ja taiteellista uraansa. Korona on vaikuttanut välittömästi kuluttajien mahdollisuuksiin hankkia elämyksiä kulttuurin, taiteen tai matkailun parissa. Matkailun arvellaan muuttuvan ilmastonmuutoksen myötä: lentomatkailu vähenee, massaturismin sijaan panostetaan laatumatkailuun, myös lähimatkailu lisääntyy (Tarjanne, 2020, s. 25).

Monet luovan alan toimijat ovat joutuneet erityiseen taloudelliseen ahdinkoon. Samalla ehkä kuluttajien kulutustottumukset ja toimintatavat muuttuvat niin, että myös luovien alojen yritysten on uudistettava liiketoimintamallejaan, tai keskeiset toimijat kuten tilaajat tai jakelijat muuttavat yritysten toimintaympäristöä ratkaisevasti. (Tarjanne, 2020, s. 27)

Luonnon tuotteistaminen ja markkinointi sekä ihmisten nykyinen virikkeiden, palvelujen ja oheistoimintojen tarve näkyvät myös luonnon- ja kansallispuistojen tarjonnassa. Karhunkierroksellakin voi pelkän kävelemisen ohella kokeilla taitojaan jää-, lumi- tai seinäkiipeilyssä. Köysirata ja seikkailuretki lisäävät haasteita silloin, kun luonnon omat nähtävyydet eivät tällaisiin äärikokemuksiin enää riitä. (Rannisto, 2007, s. 84)

5.3 Aiheen valinta ja työelämäyhteys

Kehittämistyön tekijä toimii itsenäisenä muotoilijana ja yrittäjänä. Elämyspolku toteutettiin yhteistyössä Keraamikko Minna Rajamon sekä tulitaideryhmä Juojärven Aarnitulet ry:n kanssa. Tapahtumien järjestämisessä yhteistyökumppaneina toimivat myös paikalliset kunnat, yhdistykset, yritykset ja järjestöt.

Kehittämistyön aihe alkoi itää keväällä 2019. Etätyö ja omien ja perheen harrastuspiirien sulkeminen covid-19-pandemian vuoksi vapautti aikaa harrastaa kotona. Kehittämistyön tekijä keskittyi ahkerasti keramiikkatöihin ja alkoi syntyä patsaita, jotka käsittelivät vallitsevaa maailman tilannetta. Poikkeusolojen sulkiessa yhteiskuntaa suomalaiset hakeutuivat luontoon. Jo silloin tuli ajatus, että olisi hienoa viedä keramiikkanäyttely ulos osaksi luontoa, jossa siitä voisi nauttia turvallisesti mielin puhtaassa ilmassa. Aihe nousi esille uudelleen syksyllä 2020 kehittämistyön tekijän keskustellessa Minna Rajamon kanssa, myös hänellä oli saman suuntaisia ideoita. Työn tekijä ja Rajamo ovat molemmat opettajia ja vetävät yhdessä kansalaisopistolla rakukeramiikkakursseja.

Minna Rajamo on toiminut vuodesta 1997 Savetar Ky:n yrittäjänä. Kehittämistyön tekijä on harrastanut keramiikkaa noin kymmenen vuotta ja perehtynyt erityisesti rakukeramiikan valmistukseen. Viimeiset viisi vuotta hän on toiminut työn ohessa osa-aikaisena yrittäjänä. Työn tekijän yritys RokkiTikki myy kierrätysnahkasta tehtyjä asusteita ja koruja sekä rakukeramiikkaa. Molemmilla yrittäjillä on toiveita ja suunnitelmia tulevaisuuden suhteen. Minna Rajamo on vuosikymmenten ajan opettanut ja valmistanut keramiikkaa myyntiin. Hän toivoo voivansa tulevaisuudessa keskittyä enemmän taiteelliseen ilmaisuun. Kehittämistyön tekijä toivoo jonakin päivänä toimivansa pääosin yrittäjänä.

Juojärven Aarnitulet ry on tarinoivaa tuliteatteria järjestävä ryhmä Tuusniemeltä. Minna Rajamo toimii Aarnitulien puheenjohtajana. Aarnitulet on toteuttanut tuliesityksiä vuodesta 2015. Toiminnassa on mukana 5–15 henkilöä, aina kulloisenkin esiintyjätarpeen mukaan. Esityksiä on ollut Savo-Karjalan alueella 2–6 esitystä vuodessa.

5.4 Kehittämistyön tavoite ja tarkoitus

Tämän kehittämistyön tavoite oli kehittää rakukeramiikkaa, valoa ja tulta sisältävä elämyspolku. Tämä palvelu tuo taiteen ihmisten luo, sinne missä kulttuuria ei yleensä ole

tarjolla. Koillis-Savossa kulttuuritarjonta oli hyvin suppeaa jo ennen poikkeusoloaikaakin. Covid-19-rajoitusten myötä ihmiset ovat hakeutuneet luontoon ja mökeille. Elämyksellinen keramiikkaa, valoa ja mahdollisuuksien mukaan myös tulta yhdistävä, kiertävä näyttely sijoitetaan esimerkiksi luontopolun varrelle, jossa siitä olisi mahdollista nauttia turvallisesti omaan tahtiin. Elämyspolun teokset koostuvat rakukeramiikkaveistoksista ja valoelementeistä, joten ne ovat vaikuttavimmillaan hämärän ja pimeän aikaan. Ulkona pidettävissä näyttelyissä on mukana myös tuliesityksiä. Teosten aihepiirit käsittelevät luonnon monimuotoisuutta ja ihmisten toimintaa suhteessa luontoon sekä ihmisluontoa itsessään.

Koronatilanteen pitkittyessä kulttuurikenttä on joutunut valtavien haasteiden eteen. Kulttuuritiloja on suljettu, taide- ja kulttuuriharrastukset ovat määrittelemättömällä tauolla ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen toimintaa on siirretty verkkoon. Kulttuurialan työntekijät ovat vaikeassa tilanteessa, eikä helppoja ratkaisuja ulospääsyyn näytä olevan. Samaan aikaan mielenterveyshaasteet ja yksinäisyys ovat lisääntyneet. On huomattu, kuinka suuri merkitys kulttuurilla ja taiteella on hyvinvoinnille. (Taikusydän, 2021, n.d.)

Suomalaisen Tiedeakatemian nimittämä covid-19-asiantuntijaryhmä nostaa esiin selvityksessään taiteen ja luovuuden merkityksen kriisinkestävyyden, toivon, joustavan ajattelun ja tulevaisuuden kuvittelun sekä hyvinvoinnin tärkeänä osa-alueena (Taikusydän, 2021, n.d.). Luonnon hyvää tekevää vaikutusta on hyödynnetty jo tuhansia vuosia, esimerkiksi muinaisessa Egyptissä masentuneet faaraot passitettiin puutarhakävelyille. Luonnon hyvinvointivaikutuksiin perehtyneiden kansainvälisten tutkimusten määrä on 2000-luvulla monin kymmenkertaistunut. Luonnonläheisyys tukee ihmistä fysiologisesti, psyykkisesti, henkisesti ja sosiaalisesti. (Leppänen & Pajunen, 2017, s. 21–22) Luonnolla ja taiteella on siis molemmilla tutkitusti hyvinvointia lisäävä vaikutus ja tämä antaa pohjaa elämyspolun kehittämiseksi. Elämyspolku luo kokijoilleen hyvinvointia taiteen ja luonnon avulla.

5.5 Tutkimuskysymys ja -menetelmät

Kehittämistyö on laadullinen toimintatutkimus. Työssä hyödynnetään ja sovelletaan käytäntöön palvelumuotoilun keinoja. Prosessiin kuuluvat vaiheet Määrittely – Tutkimus – Suunnittelu – Palvelutuotanto – Arviointi. Kuvassa 1 havainnollistetaan kehittämistyöprosessin etenemisen vaihteita.

Kuva 1. Kehittämistyöprosessin eteneminen.

Käyttäjälähtöisiin muotoilumenetelmiin on lainattu osia etnografisesta tutkimuksesta. Tällaisessa laadullisessa muotoilututkimuksessa lähtökohtana ei ole ennalta oletettuja asetelmia tai vakiintuneita oletuksia, vaan tieto, havaitsija ja havaitsijan tekemä tulkinta ovat erottamattomat. Avoimessa luovassa työskentelyssä uudet havainnot voivat muuttaa prosessin kulkua ja lopputulos on aina ennakoimaton. (Keinonen, Vaajakallio & Honkonen, 2013, s. 43, 50)

Kuvassa 1. kuvataan kehittämistyöprosessi. Prosessi mukailee Pirkko Anttilan teoksessa Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet systeemiesimerkkiä: Käsityön ja muotoilun suunnittelun ja valmistuksen teoreettinen malli (Anttila, 1993, s. 111).

Toimintatutkimuksen mallin yleisenä ideana on eteneminen spiraalimaisesti suunnittelu – toiminta – havainnointi – reflektointi -kierroksissa. Yhtä tällaista kierrosta voi pitää vasta tutkimuksen alkuna, ja tavallisesti jokaiseen toimintakierrokseen kuuluu useita lisäkierroksia tai sivukierroksia sen mukaan, millaisia lisä- tai tukitoimintoja suunnittelun ja valmistuksen prosessiin liittyy. Syklin yksi kierros on perusta seuraavalle ja tarkoituksena on jatkuvasti tarkastella sitä suhdetta, joka muodostuu aikaisemman syklin havainnoinnista. (Anttila, 1998)

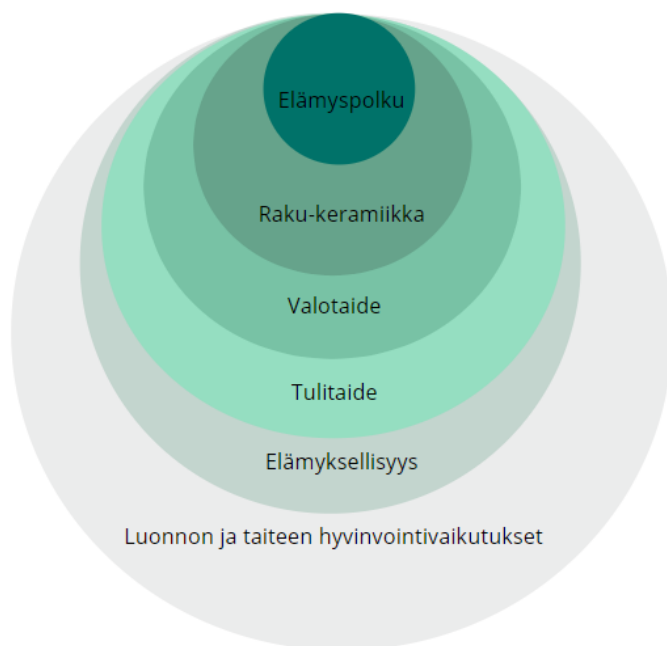
Kehittämistyö ei keskity niinkään tutkimaan ja kuvaamaan teosten teknistä toteutusta tai näyttelyn rakentamista. Pääpaino on palvelumuotoilun keinoin tuotettavan palvelun eli elämyspolun tuottamisessa.

Kehittämistyön tavoitteiden kannalta keskeisin tutkimuskysymys. Miten kehittää paikan, tilanteen ja kohderyhmän mukaan muunneltava rakukeramiikkaa, valoa ja tulta sisältävä elämyspolku?

6 Tietoperusta ja aikaisemmat tutkimukset

Kehittämistyön keskeisintä tietoperustaa on tutkittu tieto luonnon ja taiteen hyvinvointivaikutuksista. Molemmista aiheista löytyy runsaasti tietoa erikseen, luonnon ja taiteen yhteisvaikutuksista huomattavasti vähemmän. Elämyksellisyys ja sitä lisäävä moniaistisuus ovat myös hyvin keskeinen käsite kehittämistyössä. Elämyspolussa on vahvasti mukana tuli ja valo, joten tietoperustassa käsitellään myös niitä. Elämyspolun teokset ovat rakukeramiikkaa ja lukijalle kerrotaan tarkemmin tämän kiehtovan keramiikkatekniikan synnystä. Kuvassa 2 havainnollistetaan kehittämistyön tietoperusta.

Kuva 2. Kehittämistyön tietoperusta

6.3 Luonnon ja taiteen hyvinvointivaikutukset

Marjaana Savosen (2019, s. 8) mukaan Soper (1995) määrittelee perinteisimmässä ja laajimmassa mielessä luonnon käsitteen tarkoittavan kaikkea, mikä ei ole inhimillistä tai ihmisen tuottamaa. Tällöin luonto on kulttuurin vastakohta. Colwell (1997, s. 4–8) taas kritisoi tapaa puhua luonnosta ja kulttuurista erillisinä entiteetteinä. Hän ehdottaa, että luonnon ja kulttuurin jaottelu korvattaisiin Maa-systeemin käsitteellä (Earth-system), jotta näkemys luonnosta kokonaisuutena vahvistuisi. Willamon (2005, s. 283–284) mukaan luontoa ja kulttuuria olisi hyvä käsitellä päällekkäisinä systeemeinä, jossa kulttuuri rakentuu luontoon. Luonto on läsnä kaikkialla, joten sitä ei voi erottaa selkeällä rajalla kulttuurista.

Luonnonvarakeskus tutkii, miten luontoympäristöt lisäävät terveyttä ja hyvinvointia. Tiedolle on suuri yhteiskunnallinen tarve mm. Kansallisen metsäohjelman ja matkailustrategian toteuttamisen vuoksi. (Luke, luonnonvarakeskus, n.d.) Suomalaisissa tutkimuksissa on todettu luonnon elvyttävien vaikutusten esilletulo, kun lähiviheralueita käytetään säännöllisesti yli viisi tuntia kuukaudessa tai kun kaupungin ulkopuolisilla luontokohteilla käydään kahdesta kolmeen kertaan kuukaudessa. Kaupunkien ulkopuoliset luontoalueet vaikuttavat mielialaan tehokkaammin kuin kaupungeissa sijaitsevat viheralueet. Mitä suurempi osuus vapaa-ajasta käytetään luonnossa ulkoiluun, sitä vahvempia elpymiskokemuksia saadaan ja sitä vahvempaa on ollut ihmisten emotionaalinen hyvinvointi. (Green Care, n.d.)

Kehitettävässä elämyspolussa luonto ja taide luovat yhdessä kokonaisvaltaisen elämyksen. Taide ja luonto ovat kehittämistyön tekijän kaksi suurta intohimon kohdetta. Kehittämistyön tekijä on aiemmissa opinnoissaan perehtynyt Green Care toimintaan. Green Care on luontoon ja maaseutu ympäristöön liittyvää ammatillista toimintaa, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua (Green Care, n.d.). Maaseutu ympäristö on tekijälle tärkeä ja Green Care toiminta voi luoda harvaan asutuille alueille uusia ansaintamahdollisuuksia.

Tässä kehittämistyössä tekijä pystyy hyödyntämään tietämystään maaseutu- ja luontoympäristöstä, yhdistettynä taidetoimintaan.

Myös elämyspolun teoksissa käsitellään luontosuhdetta. Varsinkin elämyspolun alkupään teokset käsittelevät ihmisen vaikutuksia luonnon tasapainoon (kuvat 3 ja 4). Mari Kaijan *Välinpitämättömyys*-teoksen maapalloon on luodinrei'in kuvattu maailmalla meneillään olevat sodat (wikipedia n.d.). Pallossa olevat aukot kuvaavat kymmentä eniten luonnonvaroja kuluttavaa maata (mtvuutiset.fi, 2018). Suomi oli vuonna 2018 eniten kuluttavien maiden listalle sijalla 18 ja siksi ansaitsi oman aukkonsa tähän palloon (Kuva 3). Tyrväinen (2014, s. 9) taustoittaa nykyisen länsimaisen, kristinuskon siivittämän luontokäsityksemme johtaneen ekologiseen kriisiin. Näemme helposti luonnon olevan vain ihmistä varten ja meillä olevan oikeuden luonnon rajattomaan hyväksikäyttöön.

Kuva 3. Mari Kaijan *Välinpitämättömyys*-teos. (Valokuva Paavo Rajamo)

Kuva 4. Minna Rajamon *Yksin*-teoksessa jääkarhuperhe on joutunut erilleen toisistaan jäätiköiden sulamisen vuoksi. (Valokuva Mari Kaija)

Taiteen hyvinvointivaikutukset voidaan WHO:n raportin 20 mukaisesti jakaa ennaltaehkäisevään ja hoitovaiheen toiminnan tuottamiin tuloksiin. Tulokset vahvistavat sitä, että ennaltaehkäisevään toimintaan pitää panostaa. Tämä toiminta vaikuttaa laajalaisesti eri väestöryhmiin ja talouteen. (Houni, ym., 2020 s. 39)

WHO:n raportti korostaa taideosallistumisen monikanavaisia vaikutuksia terveyteen. Raportissa nostetaan esiin erilaisia terveyden kannalta keskeisiä osatekijöitä, jotka liittyvät taiteen tekemiseen ja kokemiseen. Näitä ovat esimerkiksi: aistien aktivointi, mielikuvituksen käyttö, tunteiden herättäminen, kognitiivinen stimulaatio, sosiaalinen vuorovaikutus, fyysinen toiminta. (Houni, ym., 2020, s. 40)

Luonnolla ja taiteella on molemmilla hyvinvointia edistävä vaikutus. Ne molemmat kohentavat mielialaa ja lievittävät stressiä, lisäksi luonnossa liikkuminen lisää fyysistä aktiivisuutta. Luonto ja taide aktivoivat monipuolisesti eri aisteja, kuten haju-, kuulo-, tunto- ja jopa makuaistia. Molemmat tarjoavat myös esteettisiä kokemuksia, niin kokemuksellisesti kuin visuaalisestikin.

3.2 Elämyksellisyys

Elämyspolku pyrkii luomaan sen kokijoille mahdollisimman kokonaisvaltaisen elämyksen. Luonto itsessään tarjoaa elämyksiä, samoin taide. Moniaistisuus syventää elämystä entisestään. Seuraavaksi tarkastellaan elämyksellisyyden käsitettä ja millä keinoilla palvelusta voi saada tehtyä mahdollisimman elämyksellisen.

Kalliomäki (2014, s. 47) kertoo teoksessaan *Tarinallistaminen: Palvelukokemuksen punainen lanka*, että palvelumuotoilun alta löytyvät myös elämyssuunnittelu ja sen eri menetelmät, kuten tarinalähtöinen palvelumuotoilu. Palveluympäristöihin ja prosesseihin voidaan tuottaa tarinalähtöisen palvelumuotoilun keinoin enemmän elämyksellisyyttä, inhimillisyyttä ja merkitystä. Lopputuloksen eli elämyksen syntyyn vaikuttaa kuitenkin jokaisen asiakkaan henkilökohtainen tilanne, joka on jokaisessa hetkessä ainutlaatuinen.

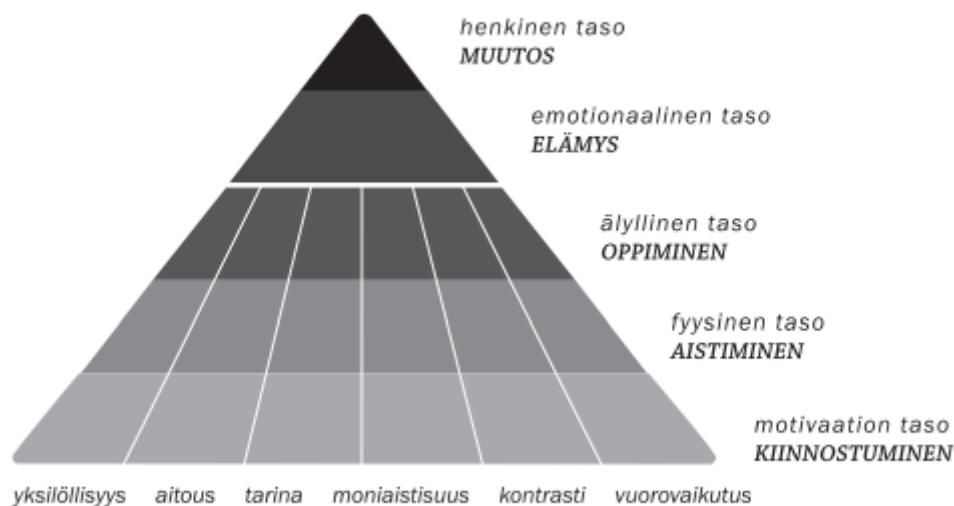
Miettinen (2016, s. 110) vertaa palvelun tarinaa elokuvan käsikirjoitukseen. Varsinkin elämyksellisten palvelujen tuottamisessa voidaan soveltaa elokuvatuotannon käytäntöjä. Elokuvien käsikirjoitusten tapaan palvelulle voidaan kirjoittaa tarina, joka on yhtenäinen juonellinen tapahtumasarja. Tarinan juoni toimii tällöin palvelukokemuksen punaisena lankana.

Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskuksen, myöhemmin LEO, asiantuntijat määrittävät, että elämys on merkittävä, positiivinen ja ikimuistoinen kokemus. Palvelukokemuksen

elämyksellisyyttä kehittämällä lisätään asiakkaalle tuotettavan palvelun arvoa. Ihmiset ovat valmiita maksamaan elämyksistä enemmän, mutta elämysten tuottaminen on vaikeaa.

LEOn kehittämässä Elämyskolmiomallissa (kuva 5) elämystä tarkastellaan asiakkaan kokemuksen tasolla. Asiakkaan kokemus etenee kiinnostumisen, aistimisen, oppimisen ja mahdollisen elämyksen kautta jopa muutokokemukseen saakka. Parhailaan elämys on, jos se tarjoaa muutokokemuksen, joka voi olla pienikin lii kahdus asiakkaan sisimmässä. Elämyskolmiossa palvelun elementtejä ovat yksilöllisyys, aitous ja moniaistisuus ja kontrasti asiakkaan arkeen. Lisäksi palvelun pitää synnyttää vuorovaikutusta, niin asiakkaan ja palveluntarjoajan välillä, kuin asiakkaidenkin kesken. Tarinan avulla palveluun luodaan merkityksiä ja syyseuraus- suhteita. (Kalliomäki, 2014, s.27)

Kuva 5. Elämyskolmio (Tarssanen, 2009). Elämyskolmiomallissa asiakkaan kokemuksen etenemistä tarkastellaan pystysuunnassa ja palvelun eri elementtejä vaakasuunnassa.

Rantanen (2016) kertoo kirjassaan *Tunnelmamuotoilu*, tunnelman olevan ulottuvuus, joka syntyy kaikista kohtaamisista ihmisten ja itse elämän kanssa. Se on hetkessä syntyvä ja jokaiselle omanlaisensa ja uniikki. Hänen mukaansa tunnelma syntyy tunteista, ajatuksista ja aistikokemuksista. Tunteet syntyvät kehon ja mielen yhteistoiminnassa. Ajattelumme voi olla tietoista tai tiedostamatonta ja tunnelmakin muovautuu sen mukaan. Tunnelmaan vaikuttavat kokemukset, kehon ja mielen toiminta, geeniperimä, ympäristön tuottamat aistiärsykkeet sekä muut ihmiset, eläimet ja luonto. Aistimme ovat näkö, kuulo, haju, maku ja tunto.

Näköaisti on monella tavalla tärkein aistimme ja yleensä ensimmäinen vaikutelman tuottaja. Visuaalisia tapoja viestiä on monia, mutta tarinankerronnan kannalta usein tärkeimpiä ovat erilaiset kuvat. Video on myös tehokas tarinankerronnan keino ja tunnelman luoja. (Kalliomäki, 2014, s. 140) Kaikki mitä näemme vaikuttaa kokemuksiin ja tunnelmaan. Näemme esineiden, ihmisten ja asioiden lisäksi valoja, värejä, muotoja ja estetiikkaa. Valo vaikuttaa väreihin, muotoihin, sommitteluun ja ohjaa jopa liikkumista. (Rantanen, 2016 s. 158)

Kuulemillamme äänillä on monia merkityksiä. Ne voivat olla informatiivisia, varoittavia, symbolisia tai tunteita herättäviä. Äänillä voi luoda tunnelmaa ja ne vaikuttavat viireystilaamme. (Rantanen, 2016, s. 165) Palvelukokemuksessa ääni muodostuu puheesta, äänitehosteista ja musiikista ja sillä voidaan tehostaa tarinaa. Hiljaisuuden voimaa ei kuitenkaan kannata unohtaa, hiljaisuus rauhoittaa ja vahvistaa läsnäoloa. Hiljaiset hetket myös vahvistavat äänten merkitystä. (Kalliomäki, 2014, s. 139)

Leo Tolstoi on todennut musiikin olevan tunteiden pikakirjoitusta. Musiikin vaikutuksia aivoihin ja hyvinvointiin on tutkittu paljon. Musiikki on voimakas emotionaalinen virike. Jo musiikin kuuntelulla on hyvinvointiin positiivisia vaikutuksia. Vielä tehokkaampaa on laulaminen, tanssiminen tai soittaminen. (Särkämö, 2021)

Musiikki on värähtelyä eli äänen resonointia, joka menee suoraan luihin ja ytimiin. Musiikin kieli on kaikille kansoille yhteinen ja se on mukana kaikissa elämänvaiheissamme. Musiikilla on kautta aikojen ollut vahva voima luoda mielenmaisemia, antaa keinoja ilmaista tunteita ja kertoa tarinoita. Musiikin avulla luodaan jännitteitä, tehostetaan tarinankerrontaa, herätetään muistoja ja luodaan haluttua tunnelmaa. Musiikin avulla voidaan laskea tai nostaa tunnetiloja. (Rantanen, 2016 s. 170)

Hajuaisti on aisteista ainoa, joka menee ihmisellä suoraan limbiseen järjestelmään eli tunne-elämää säätelevään järjestelmään. Hajuaisti toimii maistamisen tukena. Tuoksulla voidaan tehdä mielenmaisemia ja luoda mielikuvia. Tuoksut vaikuttavat elämäämme yllättävän paljon. Ruokahalua aktivoivien tuoksujen lisäksi hajuaistimme myös suojaa meitä esim. pilaantuneelta ruualta. Tuoksujen kanssa tunnelmaa luodessa pitää kuitenkin olla varovainen, liian voimakkaat tuoksut voivat ärsyttää. (Rantanen, 2016 s. 77, 163).

Makuihin liittyy paljon muistoja, perinteitä ja elämyksiä, ja se mistä mausta kukin pitää on hyvin henkilökohtaista. Se millaisena jonkin maistamme vaikuttaa muutkin seikat kuin pelkkä maku, kuten valot, värit, muodot, rakenne, suutuntuma ja visuaalisuus. Ympäristöllä on myös vaikutusta makuun, eväsleipä aamuruuhkassa ei maistu samalle kuin metsäretkellä. (Rantanen, 2016, s. 164) Makuelämyksillä voidaan vahvistaa tarinan kerrontaa ja syventää kokemuksia (Kalliomäki, 2014, s. 137).

Tuntoaistiamme aktivoivat erilaiset muodot, pinnat, materiaalit ja niiden yhdistelmät. Tuntoaistin hyödyntäminen suunnittelussa ei aina tarkoita, että kaikkea pitää kirjaimellisesti koskea. Aistimus voi syntyä mahdollisen kosketuksen kokemuksena- miltä joku tuntuisi, jos sitä koskisi. (Rantanen, 2016, s. 160)

Ulkona järjestettävissä näyttelyissä on mukana rakukeraamisten valaistujen teosten lisäksi musiikkia ja tuliesitykset savuineen. Näköaistin lisäksi se hellii siis myös kuulo- ja hajuaistia. Ulkona tuntoaisti saa myös ärsykeitä vaihtelevan lämpötilan, tuulen ja mahdollisen sateen

muodossa. Elämyspolussa hajuina ovat tulista tulevat savut, metsän tuoksut sekä *Pohjolan Feeniks*-teoksesta leijaileva kanelisuitsukkeen tuoksu. Rantanen (2016) kirjoittaa että, kokemus syntyy yksityiskohdista ja niiden sommittelusta. Eri aistiärsykkeiden, elementtien ja tekijöiden yhdistely vaatii suunnittelun lisäksi myös rohkeaa kokeilemistä.

On rohkeutta tähdätä ylittämään asiakkaan odotukset. Odotuksiin pitää pystyä vastaamaan, muuten aiheutuu pettymyksiä, joita voi olla vaikea korvata. Toisaalta, jos aina tyydytään tutun turvalliseen ja tavalliseen, jäävät todelliset tähtihetket syntymättä. Tarinoita syntyy juuri odotusten ylityksistä ja niitä jaetaan innokkaasti sosiaalisessa mediassa. (Rantanen, 2016, s. 153)

Elokuvassa, tarinassa tai palvelukokemuksessa tulee olla tunnetilojen vaihteluja. Jonkin tunnetilan maksimointi uuvuttaa asiakkaan. Raskaiden aiheiden rinnalle kaivataan tunnelmaa keventävää huumoria tai jotain muita tunnetiloja. Elämyspolussa katsojaa kuljetetaan raskaista aiheista kohti iloisempia. Mukana on ripaus huumoriakin, esimerkiksi *Suudellaanko?* -teos käsittelee humoristisesti parisuhteen haasteita (kuva 6).

Kuva 6. Mari Kaijan teos *Suudellaanko?* (Valokuva Mari Kaija)

6.3 Tulitaide

Tuli on luultavasti ihmiskunnan suurin keksintö, kirjoitti Charles Darwin vuonna 1877 kirjassaan *Ihmisen ja sukupuolivalinta* (Helkala, 2020, s. 4). Seppäsen (2008, s. 24) mukaan Birger-Smith (1972) toteaa ihmisen olevan ainoa eläin, joka osaa lämmittää ruokansa itse. Tulen hallitsemistaidoillaan ihminen on vaikuttanut ekosysteemeihin. Ilman tulen käytön taitoa olisi Suomessakin mahdotonta elää. Ihmisen historia onkin käytännössä tulen alistamisen ja hallinnan historiaa. Tulta on osattu hyödyntää noin puolen miljoonan vuoden ajan. Tulta on käsitelty kunnioittavasti ja sen voimaa on pidetty kaikista väkevimpänä voimana. Tähän liittyy myös tulitaiteen lumovoima. (Vainio, 2019).

Tuli auttaa meitä selviämään jokapäiväisestä elämästämme, se valaisee ja auttaa pysymään lämpimänä. Tuleen liitetään myös valtavasti erilaisia uskomuksia ja myyttejä, sen avulla ennustetaan tulevaa ja karkotetaan pahoja henkiä tai petoeläimiä. Tulen vaikutusta pidetään usein puhdistavana, mutta se voidaan liittää myös pahuuteen, kuten helvetin tulin. Esimerkkeinä ihmisen harjoittamista rituaaleista voidaan pitää mm. nuotion ympärillä tanssimista, olympiatulia, kynttilöiden sytyttämistä, juhannuskokkoa ja tulen päällä kävelemistä. Tulen äärellä kerrotaan tarinoita, hiljennytään ja heittäytytään romanttiseksi tai mekkaloidaan ja hypitään riemusta. Tulella on kiistatta käytännöllinen, uskonnollinen ja esteettinen ulottuvuutensa. (Seppänen, 2008, s. 3)

Tulitaide lajina on nuori, vaikka sen juurien katsotaan ulottuvan 5000 vuoden taakse Uuteen-Seelantiin maorien poin pyörystraditioon. Vanhoissa egyptiläisissä teksteissä mainitaan tulenpuhallus, myös Intian fakiirien keskuudessa on pitkät perinteet tulennielennällä ja -puhalluksella. Kenties ensimmäisiä tuliesityksiä Euroopassa on nähty Circus Maximuksessa Roomassa. (Seppänen, 2008, s. 28–30) Tulitaiteen vaikutteet tulevat keskieurooppalaisesta katukulttuurista ja sirkustaiteesta. Tanssirituaalit tulen ympärillä kuuluvat Navajo-intiaanien

perinteeseen. Tulisilla hiilillä kävely on hyvin vanha puhdistautumisseremonia, jota on tehty joka puolella maailmaa. (Vainio, 2019)

Tulitaide on tullen käyttämistä estraditaiteen apukeinona ja se luokitellaan osaksi uutta sirkusta. Tulitaiteesta voidaan puhua monilla eri nimillä esim. tulenpyörittely, -nielentä, -puhaltaminen ja tulijongleeraus sekä tulitanssi ja tuliveistokset. Myös esityksistä käytetään erilaisia nimityksiä, kuten tuliteatteri, savuteatteri, tulisirkus ja tuliperformanssi. (Seppänen, 2008, s. 20; Wikipedia n.d.) Tulen kanssa temppuudessa käytetään välineinä esimerkiksi ketjun päässä olevaa palloa eli poita, tulikeppejä ja soihtuja, joissa on polttonesteeseen kastettuja palopäitä (Vainio, 2019). Juojärven Aarnitulet luonnehtivat pidempien esityksiensä olevan tarinallista tuliteatteria. Lyhyempiä esityksiä, joita elämyspolkukin sisältää kutsutaan kipinäesityksiksi (kuva 7).

Kuva 7. Juojärven Aarnitulien kipinäesitys. (Valokuva Miko Rajamo)

Tulitaiteen kehitykseen on vaikuttanut sirkus sekä performanssitaide. Ensimmäinen tulitaideryhmä, nimeltään Tulikansa, perustettiin Suomeen 1998. Vaikkakin tuliesityksiä oli nähty jo ennen tätä esim. Sirkus Finlandiassa. Tulen kanssa työskentely on liikaista, haisevaa ja vaarallista puuhaa (Seppänen, 2008, s. 15, 63). Tulitaiteen tyylikäs ja turvallinen toteuttaminen vaatii erikoisosaamista. Tuliesitysten järjestämiseen vaaditaan myös monien lupa-asioiden huomioimista. (Evenderi, n.d.). Tulitaiteella on Facebookissa omat sivunsa nimellä Tulitaide Suomessa. Sivulla olevalla listalla on 23 eri tulitaideryhmää tai -esiintyjää. Wikipedian mukaan Suomessa on 15 tulitaideryhmää. (Suniala, 2013; Wikipedia, n.d.)

Tulella on elämispalvelussamme merkittävä rooli monestakin syystä. Idea elämispalvelun kehittämiseen lähti Juojärven Aarnitulien tuliteatteriryhmältä. Rakukeramiikka valmistetaan tulen avulla. Elämispalvelussa tunnelmaa luodaan erilaisilla tulilla ja kipinäesityksillä. Elämispolun varrella teoksessa nimeltään *Tuonelan lautta* (kuva 8.) elävä tuli on osa teosta. Elämispolun viimeinen teos on saanut innoituksensa palaneesta, tuhkasta nousevasta Feeniks-linnusta.

Kuva 8. Mari Kaijan teos *Tuonelan lautta*. (Valokuva Timo Salola)

Feeniks, feniks tai feenikslintu on muinaisen Egyptin mytologiassa sekä siitä johdetuissa taruissa myyttinen ja pyhä tulilintu, jota pidetään sitkeyden, kuolemattomuuden ja ylösnousemuksen vertauskuvana. Feeniksin tarina tunnetaan ympäri maailmaa ja se on inspiroinut monia kirjailijoita ja taiteilijoita. Antiikin taruissa Feeniks tekee itselleen pesän kanelipuun oksista, sytyttää sen ja itsensä ja nousee kolmantena päivänä uudelleen siivilleen tuhkasta. (Wikipedia, n.d.). Feeniks kuvataan usein hyvin koristeellisena valtavan runsaine sulkineen ja pitkine kauloineen. Kehittämistyön tekijän *Pohjolan Feeniks* -teoksessa (kuva 9) hän halusi kuvata linnun yksinkertaisempana ja hieman pohjoisia metsäkanalintuja muistuttavana. Teoksessa lintu nousee kanelipesästään munankuoren keskeltä siivilleen. Moniaistisuutta ja lisää visuaalisuutta teokseen tuo kanelintuoksuiset suitsukkeet tuoksullaan ja savullaan.

Kuva 9. Mari Kaijan *Pohjolan Feeniks* on elämyspolun viimeinen teos. (Valokuva Timo Salola)

3.4 Valotaide

Valotaiteessa valo on määräävässä roolissa materiaalina tai teemana, sen laadulla on merkitys, eikä sen päätarkoitus ole näkyvyys (Flash-Suomen valotaiteen seura, n.d.). Elämyspolun veistoksia ei voi luonnehtia puhtaasti valotaiteeksi. Keramiikkaveistokset ovat teoksia itsessään, ilman valoakin, vaikuttavimmillaan ne kuitenkin ovat hämärässä ja pimeässä kuten valotaideteoksetkin. Elämyspalvelussa hyödynnetään sekä tuli- että valotaidetta. Aarniperhoset tanssivat valosiipien kanssa (kuva 10), kun taas kipinäesitykset ovat lähempänä tulitaidetta.

Kuva 10. Aarniperhoset tanssivat valosiipien kanssa. (Valokuva Sanna Sovasalo)

Valotaidefestivaalien suosio kasvaa niin Suomessa kuin maailmallakin. Valotaidetapahtumat tuovat piristystä synkkään vuodenaikaan. Suomen ensimmäisiä valotaidefestivaaleja on Lux Helsinki, joka järjestettiin ensimmäisen kerran 2009. (Kempas & Jäppinen, 2019) Tämän syksyn Lux Helsinki 2021 siirrettiin koronan vuoksi seuraavaan vuoteen (Lux Helsinki, n.d.). Nyt lähes jokaisella kaupungilla alkaa olla oma valoon perustuva juhlanpäivä. Jyväskyläläiset saivat ihastella valotaidetta, Valon kaupunki, Jyväskylä -nimisen festivaalin puitteissa ja Tampereella vietettiin 29.10.2021-13.3.2011 Valoviikkoja. Pohjois-Savossa valoista nautitaan Kotikulmat Valoissa -kampanjan innoittamana.

Joensuussa on järjestetty vuodesta 2018 lähtien kansainvälinen Visual Festival, jonka isäntänä toimii valotaiteen pioneeri Kari Kola. Visual Festivalin teokset ovat suuria ja valaistus mahtipontinen. Festivaalialueena toimii Botanian puutarha-alue. Tapahtumasta on tehty myös opinnäytteenä 2019 asiakastyytyväisyyskysely Karelia ammattikorkeakouluun. Visual festivaalin sivuilla kuvaillaan tapahtumaa seuraavasti: Kansainvälinen visuaalisen taiteen festivaali Botanian ulkopuutarhassa - Pysähdy, vaikutu, liikutu, ja matkusta hetkeksi arjen yläpuolelle! (Visual Festival, n.d.)

Pimeys ja hämäryys kiihdyttävät myös mielikuvitusta siten, että antaudutaan helposti olemattomien hahmojen kuvitteluun. Kaatuneet puut, kivenlohkareet ja sammalmättäät näyttävät helposti vaanivilta eläimiltä, ja toisiaan vasten hankautuvat puut saavat aikaan karmivaa natinaa, joka etenkin kuunvalossa on helppo yhdistää kauhutarinoihin. Valo vaikuttaa luonnon kokemiseen, tunteisiin ja tulkinnan muodostumiseen samalla tavalla kuin sää tai vuodenaikat. (Rannisto, 2007, s. 117)

3.5 Rakukeramiikka

Rakukeramiikan valmistusprosessi on erittäin kiehtova, samoin kun sen historiakin. Elämyspolun rakuveistokset ovat hyvin erilaisia kuin alkuperäiset Japanin Kiotossa 1500-

luvun loppupuolen alkunsa saaneet teeseremonia-astiat. Elämyspolun rakuveistokset pohjautuvat länsimaiseen tapaan tehdä raku. Perinteisen japanilaisen rakun piirteet näkyvät korkeintaan karkeana kiviaineksena ja muotojen yksinkertaisuutena sekä rakulle ominaisena rosoisuutena tai viimeistelemättömyytenä.

Ei japanilaisen voi olla vaikea ymmärtää teeseremonian, eli teen tien, ja sen taustalla olevan filosofisen ja uskonnollisen ajattelun merkitystä. Japanilaiseen kulttuuriin on vaikuttanut Zen Buddhalaisuus, joka on Buddhalaisuuden meditaatiota korostava muoto. Monet taiteet, jotka kuuluvat nykyiseen japanilaiseen identiteettiin saivat alkunsa 1300–1500-luvuilla, kuten kukka-asetelmat, teatteri, mustemaalaukset, arkkitehtuuri ja teeseremonia. Vuosina 1550–1850 teeseremonia oli yksi tärkeimpiä japanilaisen kulttuurin ilmentymiä. (Andrews, 2005, s. 10–11).

Japanilaiset arvostivat suuresti Kiinan Zen-buddhalaisten munkkien käyttämiä teekulhoja ja alkoivat kopioida niitä omaan käyttöönsä. Keisari Hideyoshan aikana teeseremonian merkitys kasvoi entisestään Zen-buddhalaisen munkin Sen- no -Rikyun johdolla. Teeseremonia kasvoi monimutkaiseksi rituaaliksi, jossa pienimmätkin, teehuoneen, puutarhan ja odotushuoneeseen johtavan polun, yksityiskohdat oli huomioitu oikean tunnelman aikaan saamiseksi.

Teemestari Rikyun loi käsitteen Wabi, joka teetaiteen esineistössä kuvastaa karun kauneuden esteettistä ideaalia, kauneuden korkeinta astetta, joka on täydellisen ja epätäydellisen rajoitteista vapaa ja jossa on määritelmistä vapautunutta kauneutta. Wabi-tee-esineistö voidaan nähdä vastakohtana arvostetuille kiinalaisille taide-esineille. Japanilaisten oma karu keramiikka on viimeistelemätöntä, kiviaines karheaa ja muoto epäsymmetrinen. Koristelua ei ollut juuri lainkaan tai se oli poltossa spontaanisti syntynyt. (Andrews, 2005, s. 13; Eväsoja, 2013, s. 122, 127)

Rikyun tilasi Chojiron valmistamaan raku-astiat. Hänen teeastiansa olivat muodoiltaan hyvin yksinkertaisia, mustia tai punaisia, koristelemattomia ja näin Zenin ja teeseremonian filosofiaan sopivia. Chojiro oli ensimmäinen keisarin nimeämä Raku ja hänen jälkeläisensä ovat jatkaneet perinnettä nykypäiviin saakka. Sana Raku on siis aiemmin viitannut nimenomaan Rakun valmistajaan. Myöhemmin valmistustavan saatua suosiota Amerikassa, Raku nimen käyttö aiheutti kiistaa. Sanana Raku tarkoittaa Iloa, helppoa ja maailman parasta. (Andrews, 2005, s. 9–13) Nykyään Raku sana on vakiintunut tarkoittamaan nimenomaan Rakupolttomenetelmin tehtyjä esineitä.

Raku polttomenetelmä oli vuosisatoja ollut Chojiro Raku suvun tarkoin varjeltu salaisuus. Vasta 1911 englantilainen Bernard Leach sai suvun arvostuksen ja hänelle luovutettiin tieto polttomenetelmästä. 1920- ja -30-luvuilla Leach perheineen järjesti turisteille rakupolttoja, joissa jokainen sai koristella oman astiansa. Tuolloin he eivät vielä käyttäneet pelkistystä tai savustusta, vaan astiat jätettiin jäähtymään ulkoilmaan. Seuraavina vuosikymmeninä rakukeramiikan historiassa ei tapahtunut paljoakaan, kunnes 1960-luvulla rakukeramiikka alkoi jälleen kiinnostaa britannialaisia keraamikkoja. (Andrews, 2005, s. 20–22)

Amerikassa ensimmäisenä rakun valmistamista esitteli Warren Gilbertson. Hän oli työskennellyt pari vuotta Japanissa ja palasi 1940-luvulla Amerikkaan ja järjesti töistään näyttelyn. Seuraavina vuosikymmeninä rakun valmistamista kokeilivat lähinnä opiskelijat Leachin kirjoittaman *A Potter's Bookin* innoittamana.

Paul Soldneria voidaan pitää amerikkalaisen rakukeramiikan uranuurtajana. Hän kiinnostui 1960-luvulla menetelmästä ja alkoi tehdä polttoja, osin viihdyttääkseen taidefestivaalien yleisöä. Soldner käytti alkuperäisten japanilaisten puulämmitteisten uunien sijaan kaasuuunia. Hän alkoi käyttää savustusta ja upottaa kuumat astiat veteen. Soldner teki kokeiluja löytääkseen sopivan, rajuja lämpötilanvaihteluja kestävän saven, kehitti lasitteita sekä luennoi ja opetti vuosikymmenien ajan. (Andrews, 2005, s. 25–29)

Raku, sellaisena kuin sitä nykyään harjoitetaan lännessä, muistuttaa vain vähän alkuperäistä menetelmää, jota käytettiin teeseremoniakulhoissa. (Poulton, 2006, s. 7) Amerikassa rakukeramiikka kehittyi ilmaisulliseksi taiteeksi ja tunnustettiin osaksi keramiikkataidetta. Suomessa ensimmäinen rakupoltto tehtiin Ateneumin pihalla 1968 Kyllikki Salmenhaaran Amerikanmatkan tuliaisina. (Hortling, s. 22) Rakukeramiikan valmistusta pääsee kokeilemaan kansalaisopistojen tai keramiikkapajojen järjestämällä kursseilla, jotka ovat usein muutamien viikonloppujen mittaisia.

Rakukeramiikan jokainen tuote on ainutkertainen, koska polttoprosessin aikaisia olosuhteita on mahdotonta kopioida. Rakukeramiikasta valmistetaan usein koriste- tai taide-esineitä. Rakukeramiikka ei sovellu hyvin käyttöesineisiin. Haurautensa vuoksi se ei pidä nestettä ja osa rakulasitteista voi sisältää myrkyllisiä raskasmetalleja. Koska rakukeramiikka läpäisee kosteutta, sitä ei tule jättää ulos jäätymään.

Rakussa kehittämistyön tekijää kiehtoo polttoprosessin hektisyys ja yllätyksellisyys sekä esineiden esteettinen epätäydellisyys. Hauraus, halkeamat, krakleet, rosoisuus, kuumaan esineeseen imeytynyt savun mustuus ja se että jokainen esine on uniikki. Kehittämistyön tekijä pyrkii teoksissaan pitämään muodon yksinkertaisena, jotta lasitteet ja savustus pääsevät oikeuksiinsa (kuva 11).

Kuva 11. Mari Kaijan teos *Mimosa* (Valokuva Timo Salola)

7 Elämyspolun kehittäminen palvelumuotoilun menetelmin

Palvelumuotoilu on systemaattinen tapa lähestyä palveluiden kehittämistä ja innovointia yhtä aikaa sekä analyyttisesti että intuitiivisesti (Tuulaniemi, 2016, s. 10). Palvelumuotoilu perustuu ajatukseen muotoilla palveluja käyttäjälähtöisesti. Se on kohtaamisten muotoilua teollisen muotoilun keinoin (Rantanen, 2016, s. 13). Kehittämistyönä suunniteltiin elämyspolku. Kyse oli siis palvelusta. Työn tekijän muotoilijan taustan vuoksi tuntui luontevalta soveltaa palvelumuotoilun prosessia suunniteltavaan elämyspalveluun. Tässä luvussa kuvataan elämyspolun kehittämistä palvelumuotoiluprosessin mukaisesti.

Olemme siirtymässä koko ajan enenevässä määrin tavaroiden massatuotannosta ja niiden kuluttamisesta palvelujen ja merkityksien tuottamiseen ja kuluttamiseen. Tästä on lähtenyt kehittymään myös palvelumuotoilujattelu. (Rantanen, 2016, s. 41) Kestävän kehityksen näkökulmasta ajatellen tämä on hyvä asia. Yleensä palvelut kuluttavat vähemmän energiaa, kun tavaroiden valmistaminen ja hävittäminen. Palvelujen ylivoimainen etu tavaroihin verrattuna on, että voimme siirtyä resurssien kuluttamisesta niiden jakamiseen. (Tuulaniemi, 2016, s. 17)

4.1 Määrittely

Suunnitteluprojektien alussa määriteltiin tavoitteet. Tuulaniemen (2016, s. 7) mukaan määrittelyvaihe voidaan jakaa vielä aloittamiseen ja esitutkimukseen. Tässä kehittämistyössä, tämän vaiheen myötä saatiin yhteinen ymmärrys ja visio, mitä ollaan tekemässä (kuva 12).

Kuva 12. Palvelumuotoiluprosessin määrittely vaihe.

4.1.1 Aloittaminen ja esitutkimus

Ajatus elämäspolun järjestämiseen lähti Mari Kaijan ja Minna Rajamon henkilökohtaisista intresseistä kehittää omaa taiteellista uraa ja yrittäjyyttä sekä halusta luoda saavutettavuudeltaan ja elämyksellisyydeltään uudenlainen näyttely. Taustalla oli myös Juojärven Aarnitulet ry:n kokemukset ja kontaktit yhteistyökumppaneihin. Koillis-Savon niukka kulttuuritarjonta ja covid-19-pandemian rajoitukset loivat tarvetta elämispalvelun kehitystyölle.

Juojärven Aarnitulien kokemuksen mukaan tuliesityksen/-esityksen rinnalle kaivattiin muutakin katsottavaa. Ajatuksena oli, että valaistut keramiikkaveistokset täydentävät esitystä ja niitä voi ihailia esitystä odottaessa tai sen jälkeen. Vastaavanlaisia tapahtumia tai elämispalveluja ei ole tarjolla lähialueella. Tekniikkana rakukeramiikkaa käytetään harvemmin näin suurissa töissä. Valojen integrointi veistoksiin ja elämäspolun sijoittaminen ulos rakennettuun ympäristöön tai jopa pimeään luontoon tuo lisää uutuusarvoa.

4.2 Tutkimus

Tutkimusvaiheessa kasvatetaan ymmärrystä asiakkaiden odotuksista, tarpeista ja tavoitteista ja tarkennetaan palvelun tuottavan organisaation tavoitteita. Palvelumuotoilussa määrälliset ja laadulliset tutkimusmenetelmät ja niiden kautta saatu tieto täydentävät toisiaan. Suunnittelua ohjaavan asiakasymmärryksen kasvattamiseen laadulliset menetelmät soveltuvat paremmin. Palvelun tuottamisen onnistumisen arviointiin soveltuu taas paremmin määrällinen tutkimus. (Tuulaniemi, 2016, s. 142, 144). Asiakasymmärrystä kasvatettiin keskustelemalla mahdollisten yhteistyötahojen kanssa ja teettämällä luotainpaketti kohderyhmän edustajille. Strategisessa suunnittelussa kartoitetaan mahdollisia kilpailijoita ja pyritään löytämään etuja ja erottautumiskeinoja kilpailijoihin nähden. (Tuulaniemi, 2016, s. 175). Kuva 13 havainnollistaa kehittämistyön tutkimusvaihetta.

Kuva 13. Tutkimusvaihe

4.2.1 Asiakasymmärrys

Alkukevällä 2021 oltiin puhelimitse ja/tai sähköpostitse yhteydessä paikallisiin toimijoihin. Yhteistyötahoilta kysyttiin, näkevätkö he tämän tyyppisen kulttuuripalvelun tarpeelliseksi,

halukkuutta yhteistyöhön ja mahdollisesti olisivatko he innokkaita ottamaan elämyspolun omiin tiloihinsa tai lähiympäristöönsä. Tässä kohtaa suunnitelmia puolsivat seuraavat tahot: Juojärven Aarnitulet ry, Kylpylähotelli Kunnonpaikka, Nilsiä Pitäjähdistys ry, Riistaveden koulu, Tuusniemen kunta, Viljamaan kartano ja Riistaveden kyläyhdistys. Elämyspolku suunnitelmasta todettiin mm. ”Kyllähän se olisi kylää elävöittävä ja tänä aikana mielenterveyttä tukeva projekti.”

4.2.2 Luotain

Keväällä 2021 hankittiin muotoiluluotaimen avulla ymmärrystä kohderyhmästä, jolle elämyspolkua suunniteltiin. Covid-19 tilanteesta johtuen sekä etäyhteyksien ja sähköisen kuvamateriaalin tuomien mahdollisuuksien vuoksi luotainpaketti oli täysin sähköinen (liite 1.).

Luotaimilla lähestytään tutkittavia ilmiöitä ja yksilöllisiä käyttäjiä sekä kerätään signaaleja suunnittelun avuksi (Mattelmäki, 2006, s. 9). Suunnittelussa ja muotoilussa luotainmenetelmä on käyttäjakeskeinen työtapana. Luotaimen avulla pyrittiin ymmärtämään inhimillisiä ilmiöitä eli tässä tapauksessa koronan vaikutuksia kohderyhmän hyvinvointiin ja siihen, miten poikkeusolot ovat vaikuttaneet heidän kulttuurin- ja taiteen kokemiseensa. Oliko se vähentynyt, muuttanut muotoaan tai oliko tilalle tullut jotain uutta? Oletuksena oli, että suomalaiset olivat hakeutuneet enenevässä määrin luontoon. Pitikö tämä kohderyhmän kohdalla paikkansa? Luotaimen avulla tunnusteltiin myös, millaisena kohderyhmä kokee paikallisen kulttuuritarjonnan ja lähiympäristönsä. Mitä kulttuuripalveluja he kaipasivat ja mitkä olivat heille merkityksellisiä paikkoja lähiseudulla? Mihin ympäristöön he sijoittaisivat elämyspolun? Millaiset teemat ja tunteet nousevat esiin luotaimen avulla, saako niistä aiheita näyttelyn teoksiin?

Luotain kohdennettiin Koillis-Savon asukkaille. Kohderyhmä oli hyvin heterogeeninen. Yhdistävänä tekijänä oli asuinpaikka. Tarkoituksena oli saada eri ikäisiä ja erisukupuolta olevia vastaajia, eri puolilta Koillis-Savoa.

Tuntui vastaajaystävällisemmälle olla henkilökohtaisesti ohjaamassa luotaimen täyttämistä. Kyselyjä tulee nykyään paljon ja jotenkin läsnäololla haluttiin kunnioittaa vastaajia. Ikään kuin näyttää, että vastaaminen oli tärkeää ja kehittämistyön tekijällä oli myös aikaa, vaikkakin vain etäyhteyden kautta. Työn tekijä oli innokas kuulemaan ja havainnoimaan pohdintoja, joita vastaajat eivät välttämättä kirjoittaneet ylös luotaimeen.

Luotain alkoi ääninäytteillä, joita oli neljä. Ensimmäinen ääninäyte oli äänimaailma musiikkifestivaaleilta. Siinä kuului musiikkia, naurua ja puheensorinaa. Toinen näyte oli merenkohinaa. Kolmas ääninäyte oli linnunlaulua ja viimeinen kahvilan ääniä. Ääninäytteiden avulla tunnusteltiin, millainen ympäristö on vastaajille mieleisin. Kaipasivatko he luontoon vai enemmänkin sosiaalisiin tilanteisiin? Kaikille vastaajille mieleisin ääni oli festarit. Kaipuu nähdä muita ihmisiä kasvotusten tuntui olevan jo melkoinen.

Toisena kohtana luotaimessa kirjoitettiin AnswerGardeniin (kuva 14.) asioita, jotka ovat auttaneet jaksamaan viimeisen vuoden aikana. Vastauksista tärkeimmiksi nousi taiteen tekeminen eli oma harrastus, jota pystyttiin tekemään kotona. Muutkin vastaukset liittyvät vahvasti kodin ympärille, kuten puutarha, kesäpaikka, mökki, ruoka ja hyvät yöunet.

Kuva 14. Jaksamiseen auttaneet asiat

Seuraavaksi kartoitettiin kulttuurinnälkää. Kehittämistyön tekijä oli rakentanut valmiin sanapilven, jotta vastaajien oli helpompi hahmottaa kulttuuripalvelujen moninaisuutta. Kolmannessa kohdassa kysyttiin; Mitä kulttuuripalveluja käytät tai harrastat itse? Vastauksista nousi vahvimmin esille käsitöiden tekeminen ja musiikki, monissa eri muodoissaan. Musiikista nauttivat kaikki vastaajat. Musiikkia kuunneltiin äänitemuodossa, mutta myös live stream-keikoilla oli käyty, festareita kaivattiin ja yksi vastaajista soitti instrumenttia myös itse. Kaksi vastaajaa mainitsi myös osallistuneensa etänä Stand Up-keikalle. Edelleen selvitettiin, ovatko nämä kulttuuripalvelut olleet vastaajan omalla paikkakunnalla. Selvisi, että kulutetut kulttuuripalvelut ovat olleet pitkälti paikkaan sitomattomia eli etäyhteyksien kautta toteutettuja tai löytyneet omalta lähiseudulta. Vastaajat täsmensivät vielä, että he katsovat lähiseutuun kuuluvan myös Kuopion eli lähimmän suuremman kaupungin.

Seuraavaksi haluttiin tietää, mikä on ollut vastaajille voimakkain taide- tai kulttuurikokemus. Vastaajien kokemukset olivat hyvin henkilökohtaisia ja erosivat toisistaan. Yhdelle musiikki oli se kaikista vaikuttavin. Hän totesi näin: ”Live musiikki, joka menee suoraan iholle”. Nuorin vastaaja oli hyvin vaikuttunut avaruusteemaisesta live streamilla toteutetusta museofestarista. Kolmas taas kuvasi seikkaperäisesti, miten kaikki erikoisuudet jäävät mieleen. Esimerkkeinä hän kuvasi ulkomaan matkoillaan nähtyjä taidekokemuksia, joissa hän oli päässyt tutustumaan vieraisiin heimoihin. Myös matkoilla nähdyt erikoiset ympäristöt, joihin taide oli sijoitettu, olivat olleet vaikuttavia.

”Tallinna Fotografiska valokuvanäyttely eri heimoista, siinä vaikutuksen teki nimenomaan tarinat, jotka liittyivät valokuviin ja valokuvien upea laatu. Pidän matkailusta, joten vieraat heimot kiinnostavat myös. Egypti, Luxorissa kävely alueella, jota vasta restauroitiin, oli mahtavaa nähdä, miten paikka oli vielä osittain raunioina ja siellä tehtiin kunnostustöitä. Kaikki erikoisuudet jää mieleen. Portugalissa näin köyhällä alueella afrikkalaisten maahanmuuttajien tanssiesityksen, niillä oli upeat maskit.”

Seuraavaksi selvitettiin Answergardenin sanapilven (kuva 15.) avulla, mitä aiheita taiteen pitäisi vastaajien mielestä käsitellä. Jokaisella vastaajalla oli omat mielipiteensä aiheista. Yhdistävänä tekijänä oli jonkinlainen erikoisuus tai erilaisuus, jokin tekijä, joka erottaa taideteoksen muista teoksista.

Kuva 15. Taiteen aiheet

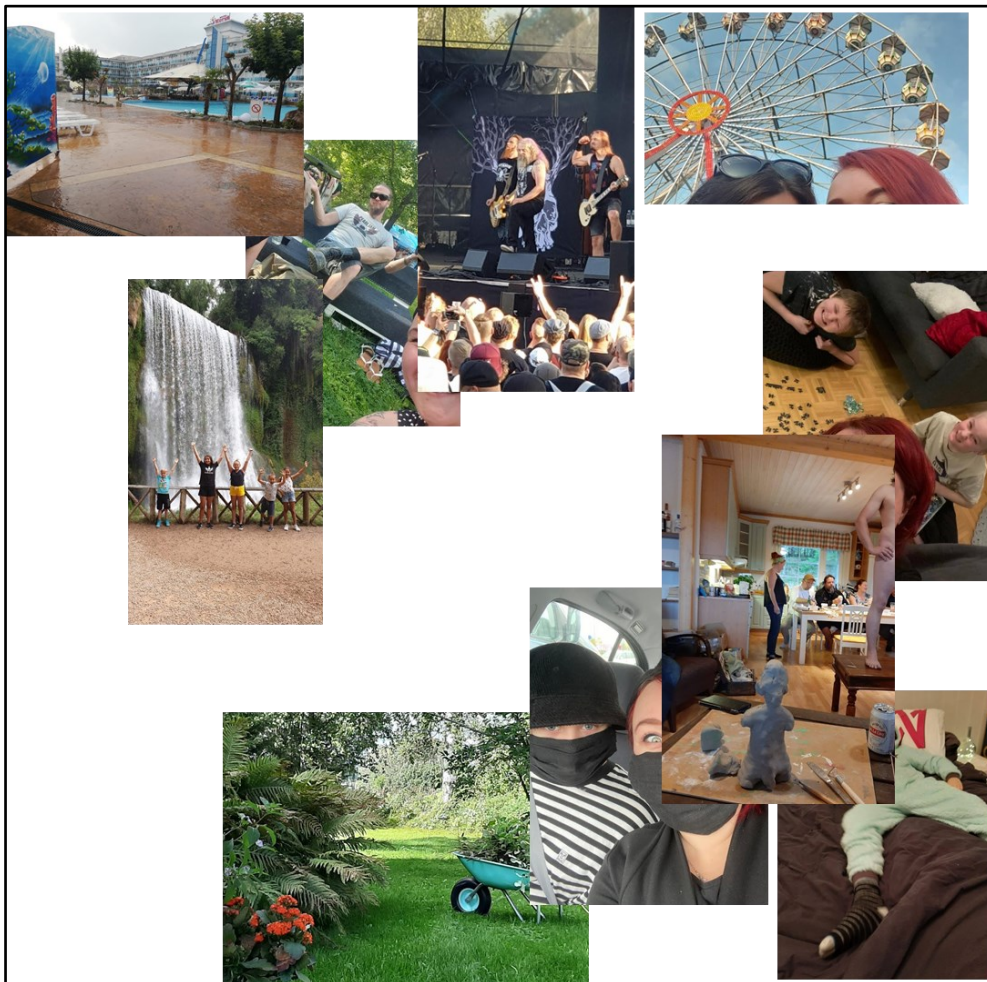

Suunniteltavan elämänsäpolun toteuttamispaikkaa ajatellen luotaimen avulla selvitettiin, mitkä ovat merkityksellisiä paikkoja lähiseudullasi ja miksi? Jokaisella vastaajalla oli omat suosikkikohteensa. Siinä, missä toinen nauttii rakennetusta ympäristöstä, toiselle merkityksellisin oli synnyin kodin viereinen luonnonsuojelualue. Nuorin vastaaja koki merkitykselliseksi paikat, jotka liittyivät hänen harrastukseensa.

Viimeisenä luotaimen kohtana pyydettiin vastaajia pohtimaan valokuvien avulla, miten elämä on muuttunut viime aikoina. Heitä ohjeistettiin katselemaan puhelimen kuvagalleriastaan vuoden 2019 valokuvia ja valitsemaan niistä 3–6 kuvaa, jotka kuvaavat vuotta 2019 parhaiten. Edelleen heitä pyydettiin sitten katselemaan maaliskuun 2020 jälkeen otettuja kuvia ja valitsemaan niistä 3–6 viime vuotta parhaiten kuvaavaa kuvaa. Valitut kuvat he lähettivät työn tekijälle WhatsAppilla. Kuvista koostettiin kollaasi (kuva 16).

Kollaasin vasemman yläreunan kuvat ovat vuodelta 2019 ja oikean alareunan kuvat 2020. Ennen poikkeusoloja otetut kuvat ovat kaikki matkoilta tai tapahtumista otettuja kuvia. Vuoden 2020 kuvat kertovat ”kotoilusta” eli perheen tai harrastusten parissa vietetyistä hetkistä.

Kuva 16. Kollaasi kuvista ennen covid-19-aikaa ja sen aikana.

Vaikka sosiaalista elämää, tapahtumia, keikkoja ja harrastuksia kaivattiin, välittyi vastauksista ja valokuvista kuitenkin vahva elämänilo. Työn tekijää yllätti, miten monipuolisesti luotaimeen osallistuneet olivat löytäneet vaihtoehtoisia tapoja kuluttaa kulttuuria. Nyt

harrastettiin kotona käsitöitä, musiikkia, puutarhan hoitoa ja muita mieluisia asioita, mutta yhtä lailla oli kokeiltu erilaisia mahdollisuuksia osallistua keikoille ja käydä museoissa etäyhteyksien kautta.

Suppeasta vastaajien määrästä riippumatta, kehitystyön tekijä sai mielestään erittäin arvokasta tietoa kehittämistyön pohjaksi. Musiikki tuntui olevan erittäin tärkeää ja vaikuttavaa vastaajille. Alustavasti musiikkia oli suunniteltu osaksi kehitteillä olevaa elämyspolkua. Luotain antoi vahvistuksen siitä, että musiikki tulee ehdottomasti olemaan osa elämyspalvelua. Luotain antoi ajatuksen siitä, että mieleenpainuvaa ja elämyksellistä on se, mikä onnistuu olemaan jollainlailla erilaista ja yllättävää, ehkä eksoottistakin ja jopa omituista. Luotain vahvisti ajatusta paikallisen ulkotilaan sijoittuvan elämyspalvelun tarpeellisuudesta.

4.2.3. Strateginen suunnittelu

Strategisen suunnittelun vaiheessa mietitään, miten yritys tai palveluntarjoaja aikoo markkinoilla menestyä eli mitä kilpailustrategiaa aiotaan käyttää (Tuulaniemi, 2016, s. 174). Elämyspolku erottuu kilpailijoista differoinnin eli erikoistumisstrategian avulla. Elämyspolussa on ominaisuuksia, joita kilpailijoiden on vaikea kopioida. Elämyspolku on suunniteltu tarjottavaksi sinne, missä kulttuuritarjontaa on vähän eli kilpailua ei juurikaan ole.

Tässä vaiheessa palvelumuotoilun prosessia mietitään ja täsmennetään myös palvelusta aiheutuvia kustannuksia (Tuulaniemi, 2016, s. 174). Elämyspolun kehittäjien tavoitteena on kokeilla siipiään taiteellisemman ilmaisun parissa ja saada näkyvyyttä sekä tarjota lähiseutujen asukkaille iloa ja vaihtelua synkän poikkeusajan keskellä. Elämyspolkua ei ole lähdetty kehittämään suuret taloudelliset voitot mielessä.

7.3 Suunnittelu

Ideoinnin tavoitteena on kehittää ensin mahdollisimman paljon ehdotuksia käsillä olevaan haasteeseen. Runsaista ja villeistäkin ideoista aletaan sitten karsimalla, yhdistelemällä ja edelleen ideoimalla saada esiin toimivimmat ratkaisut. Konsepti on palvelun suuri kuva, jossa kuvataan sen keskeinen idea. (Tuulaniemi, 2016, s. 182, 191).

Palvelumuotoiluprosessin suunnitteluvaiheessa (kuva 17) pyöriteltiin ideoita elämyspolun sisällöstä, rakenteesta, paikoista minne sitä voisi tarjota ja millaisilla variaatioilla.

Elämyspolkua rakennettiin tarinan kautta, synkemmistä aiheista kohti iloisempia teoksia.

Ensimmäisten paikkojen varmistuttua, päästiin tarkentamaan suunnitelmia näihin sopiviksi.

Kuva 17. Palvelumuotoiluprosessin suunnitteluvaihe

7.3.1 Ideointi ja konseptointi

Konseptoinnilla tarkoitetaan kiteytetysti sitä, miten jokin idea toteutetaan parhaalla mahdollisella tavalla, niin että mallia voidaan tehokkaasti monistaa (Rantanen, 2016 s. 35).

Tässä vaiheessa suunnittelua haettiin apurahoja Suomen kulttuurirahastolta ja Olvi-säätiöltä.

Ideoitiin, että elämyspolun voisi viedä yläkouluille ja lukioille, joissa teoksiin liittyisi

oppimistehtäviä. Ideoitiin myös, että jokaiseen teokseen liittyisi tietty musiikkikappale. Osa teoksista tehtiinkin juuri tietyn musiikin tahdissa. Suunnitelmissa oli rakentaa elämyspolkuun sähköinen opastus, niin että asiakas voisi omalla mobiililaitteellaan kuunnella teoksiin liittyvää musiikkia ja samalla lukea tarinaa teosten taustalla. Sähköinen opastus voisi toimia myös virtuaalisena elämyspolkuna ja näin lisätä palvelun saavutettavuutta. Apurahojen kielteiset päätökset automaattisesti täsmensivät elämyspolun suunnittelua.

Kesäkuussa varmistui, että elämyspolku haluttiin mukaan Nilsiä Taiteiden juhlaan elokuun lopussa sekä Tuusniemen Tulivenetsialaisiin syyskuun alussa. Näiden paikkojen varmistuttua pystyttiin suunnittelemaan elämyspolkua eteenpäin huomioiden tapahtumien luonteen ja ympäristön, johon elämyspolku oli mahdollista pystyttää.

Kerätyn pohjatiedon perusteella alkoi elämyspolun ja siihen tulevien teosten suunnittelu täsmentyä ja niitä ryhdyttiin valmistamaan. Molemmilla tekijöillä oli joitakin elämyspolkuun sopivia teoksia jo valmiina. Ideoitiin, millaisen tarinan kautta katsojaa kuljetettaisiin elämyspolulla. Valmiina olevat teokset olivat aiheiltaan synkkiä, ne käsittelivät tämänhetkistä maailman tilannetta mm. ilmastonmuutosta, sotia, kuolemaa ja menetyksiä. Elämyspolun katsojille halutaan viestittää omien valintojen merkitystä ja että toivoa paremmasta on. Kevään ja kesän 2021 aikana valmistettiin teoksia, jotka olivat aiheiltaan iloisempia. Kokonaisuutta ja yksittäisten teosten, varsinkin teosten valoelementtien, toimivuutta testattiin ja kehitettiin edelleen, yhteistyössä sähköalan ammattilaisten kanssa. Osaan teoksista rakennettiin sähköteokset teosten sisälle.

Elämyspolku rakentui kolmesta osasta; Kaaos, Risteys ja Valo leikkaa pimeyteen. Alun Kaaoksen kuusi työtä käsittelevät luonnonkatastrofeja, menetyksiä, pelkoja, pandemian mukanaan tuomia tunteita ja kuolemaa. Risteysvaiheessa ollaan valintojen edessä. Risteyksen neljä teosta haastavat katsojaa pohtimaan millaisia valintoja teemme niin yksilöinä kuin yhdessäkin ja mihin näiden valintojen kautta päädymme. Mari Kaijan *Mitä saisi*

olla? -teos haastaa tekemään valintoja. Millaisella tunteiden cocktaililla saisimme elämästämme juuri meille maistuvan? (kuva 18). Elämyspolun lopussa Valo kuitenkin leikkaa pimeyteen, ja katsojat päätyvät iloisempien aiheiden ääreen. Lopun viidessä teoksessa on huumoria, riemua ja tulevaisuuden toivoa.

Kuva 18. Mari Kaijan *Mitä saisi olla?* -teos (Valokuva Timo Salola)

7.3.2 Prototypointi

Prototypoinnilla testataan, toimiiko kehitetty palvelu, kuten sen on ajateltu toimivan (Tuulaniemi, 2016, s. 196). Elämyspolku sisälsi monia toimintoja ja sen toimivuuteen vaikuttivat ratkaisevasti ympäristö ja pimeys. Elämyspolkua oli haasteellista prototypoida kokonaisuudessaan. Teosten valoelementtejä testattiin pimeässä ja esityksiä trenattiin. Samalla otettiin mainoskuvia Taiteiden juhlassa järjestettävän Tuhat tulimmaista elämyskujan markkinointia varten.

Kesäkuussa 2021 Nilsiässä käytiin katsomassa ja videoimassa kaksi mahdollista paikkaa, jonne elämyspolku oli mahdollista pystyttää. Aluksi paikaksi suunniteltiin rantaa, jossa edellisenkin vuoden tuliesitys oli ollut. Toiveena oli kuitenkin saada elämyspolku lähemmäksi keskustaa, jolloin se olisi helpommin saavutettavissa ja lähempänä muuta tapahtuma- aluetta. Elämyspolun rakennetta visioitiin paikan päällä Nilsiässä ja myöhemmin paikalta kuvatun videon avulla. Asiakkaan rooliin yritettiin eläytyä kulkiessa läpi elämyspolun tulevaa paikkaa. Samalla mietittiin, miten teokset ja esitykset sijoitetaan ja ajoitetaan tarina huomioiden. Lupa elämyspolun pystyttämisestä kadulle saatiin vasta paria päivää ennen tapahtumaa.

4.4 Palvelutuotanto

Tuulaniemi (2016, s. 230, 233) toteaa, että palvelun toteuttaminen ja tuottaminen on erittäin kriittinen vaihe. Hänen mukaansa palvelut on pilotoitava markkinoille puolivalmistena, muuten niiden on vaara hautautua kammioihin. Palvelumuotoiluprosessin palvelutuotantovaiheessa elämyspolku pilotoitiin Taiteiden Juhlissa ja Tuusniemen kirjaston näyttelyssä. Näistä saadun palautteen ja havaintojen sekä niistä seuranneen kehitystyön jälkeen elämyspolku lanseerattiin Rotkolaakso loimuaa-tapahtumassa (Kuva 19).

Kuva 19. Palvelumuotoiluprosessin palvelutuotantovaihe.

4.4.1 Pilotointi Taiteiden juhlassa

Nilsissä elämyspolkua markkinoitiin nimellä Tuhat tulimmaista-elämyskuja, olihan se sijoitettu rakennettuun ympäristöön kadun varrelle. Juojärven Aarnitulilla oli ollut edellisenäkin vuonna esitys Taiteiden Juhlan illan huipennuksena rannalla. Suurimmalle osalle järjestäjistä tapahtuma oli siis jo tuttu.

Elämyspolun ensi-ilta oli 27.8.2021 Nilsian Taiteiden Juhlan yhteydessä. Nilsian Taiteiden Juhla oli järjestetty yhteistyössä paikallisten yhdistysten ja toimijoiden kanssa. Ohjelmaa oli kaikenikäisille ja tapahtuma oli osa Meidän Kuopio-festivaalia (Kuopio Tahko, n.d.). Ohjelmaa oli Nilsian keskustan torilla ja sen ympäristössä olevissa rakennuksissa sekä rannassa. Elämyspolku pystytettiin keskustasta rantaan johtavan kadun varrelle ja se avautui klo 20.30. Tällöin ohjelma keskustassa oli loppunut ja osa ihmistä alkoi siirtyä jatkamaan iltaa rantaravintolaan. Tuolloin alkoi jo olla riittävän hämärää, jotta valot ja tulet pääsivät oikeuksiinsa.

Tulevia haasteita osattiin ennakoida hieman edellisen vuoden perusteella. Sähköjen vetämisessä koko elämyspolun matkalle oli odotetusti omat haasteensa. Osalla teoksista olikin virtalähteenä akut tai patterit. Myös kadun sulkeminen pystytyksen ja poiskorjaamisen ajaksi mietitytti etukäteen. Elämyspolkua ei voinut jättää hetkeksikään vartioimatta, jottei tekniikkaa, esim. äänentoistolaitteistoa lähtisi ohikulkijoiden mukaan tai teoksiin kohdistuisi tahallista tai tahatonta ilkivaltaa. Musiikin ja juontajan kuulutusten kuuluminen koko kujan matkalle mietitytti myös. Haurauden ja kookkaiden keramiikkaesineiden pakkaaminen ja kuljetus tuli hoitaa huolellisesti.

Elämyspolulla vieraili arviomme mukaan noin 200 henkeä. Suurin osa asiakkaista oli paikallisia tai lähikylien asukkaita, mutta oli joukossa turistejakin. Tahkon laskettelukeskuksesta oli linja-autokuljetus tapahtumaan. Paikalla oli paljon nuoria, olihan aivan vieressä nuorisotalo. Paikalla oli myös perheitä sekä vanhempia pariskuntia.

Aarnitulien esityksiä odotettiin ja ihailtiin kovasti. Veistoksien yksityiskohtia tutkittiin tarkkaan ja mietittiin mitä ne kuvastavat. Niitä myös kuvattiin ahkerasti ja kyseltiin mitä ne maksaisivat (kuva 20).

Kuva 20. Minna Rajamon teos *Me kaipasimme suojelusta*. (Valokuva Timo Salola)

Sähköjen kanssa oli haasteita, mutta onneksi ne saatiin ratkaistua ennen elämyspolun avaamista yleisölle. Taiteiden juhlan järjestysmiehet hoitivat kadun sulkemisen todella mallikkaasti. Vaikka katu oli suljettu nauhoin, pyrki sinne jatkuvasti autoja, mopoja ja moottoripyöriä, joita järjestysmiehet ohjasivat ajamaan toisaalle. Alueella oli elämyspolun järjestäjien puolesta jatkuvasti kaksi "vartijaa" tarkkailemassa kevyttä liikennettä. Pikkupojat olisivat mielellään ajelleet polkupyörillä ja potkulaudoilla teosten ja esityksiä seuraavan yleisön seassa. Vaikka jokaisen teoksen luona oli "Älä koske, kiitos" -kyllit, olisivat lapset mielellään hypistelleet teoksia. Illan edetessä alueella kulki myös juopuneita juhlijoita, joista osa olisi itsekkin halunnut kokeilla tulitaiteen tekemistä.

Ensimmäisen elämyspolun palaute ja kokemukset olivat erittäin arvokkaita, koska kokonaisuutta ei ollut aiemmin pystyttävä kokonaisuudessaan. Yksittäisiä veistoksia ja niiden valaistuksen toimivuutta oli kokeiltu ja tuliesityksiä treenattu, mutta sitä miten kokonaisuus toimii juuri tuossa ympäristössä ei voinut tietää ennen illan hämärtymistä. Elokuun lopulla klo 20.30, kun elämyspolku avautui, valaistuksen ja tulien kannalta oli vielä hieman liian valoisaa. Klo 21.00 jälkeen erityisesti valot, joita oli veistoksissa ja lisäksi kohdennettu puihin ja rakennusten seiniin, alkoivat päästä oikeuksiinsa. Klo 21.30 syttyivät yllättäen katuvalot. Katuvalojen olemassaolo oli tiedostettu, mutta ne olivat luultua kirkkaammat. Tässä vaiheessa suurin yleisömäärä oli jo onneksi käynyt ja tuliesityksien sarjoista oli enää viimeinen jäljellä.

Veistosten sijoittelussa ja valaistuksessa huomattiin, että elämyspolun alkupään teokset olisi pitänyt sijoittaa tiiviimmin ja valaista näyttävämmin. Ne ikään kuin hukkuivat suurehkolle asfalttialueelle. Elämyspolun keskivaiheella oli mainio, kadusta korkeammalle pengerreretty, paikka kolmen teoksen kokonaisuudelle. Kadun loppupäässä istutusalueet suurine puineen tarjosivat tunnelmallisen paikan ja rytmittivät teosten asettelua. Tuliesityksistä kaksi ensimmäistä oli samassa paikassa ja kolmas hieman katua edempänä. Kaikki katsojat eivät enää siirtyneet katsomaan kolmatta esitystä, vaan jatkoivat matkaa kadulla tai poistuivat tulosuuntaan.

Elämyspolkua oli järjestämässä yhteensä yhdeksän henkeä, veistosten tekijät Mari Kaija ja Minna Rajamo, joista Rajamo oli myös tuliesityksissä. Kaijan vastuulla oli ottaa portilla vastaan vieraat ja jakaa esitteitä, joissa oli teosluettelon lisäksi lyhyitä esittelytekstejä ja valokuvia teoksista. Juojärven Aarnitulilta oli esityksissä, Rajamon lisäksi, kolme tulitaiteilijaa ja ääniteknikko, joka huolehti musiikista ja juontamisesta. Lisäksi mukana oli sähköistyksistä ja tavaroiden siirtelystä vastaava henkilö ja kaksi henkeä avustamassa elämyspolun pystyttämisestä ja purkamisesta sekä järjestyksenvalvonnasta.

Purimme kokemuksiamme ja havaintojamme Juojärven Aarnitulien esiintyjien ja muun järjestävän ryhmän kanssa tapahtumaa seuraavana päivänä. Kokonaisuuden todettiin olleen varsin onnistunut. Tuliesityksiä ei ole turvallista järjestää kovalla tuulella ja sateessa tulet sammuvat. Nyt sää oli suotuisa. Ihmisiä oli liikkeellä mukavasti ja he kiittelivät kovasti hienosta tapahtumasta ja kyselivät kiinnostuneena teoksista, ja siitä ovatko ne myynnissä ja teemmekö keramiikkaa myös tilauksesta. Joku kaipaili edellisvuoden tyylistä pidempää kerronnallista tuliesitystä.

Keramiikkateosten osalta todettiin, että niiden kuljettamisessa ja esille laitossa ja sähköjen vetämisessä on todella iso työ, siihen nähden, että elämyspolku oli avoinna vain puolitoista tuntia. Mietittiin mihin elämyspolun voisi pystyttää pidemmäksi aikaa. Paikan pitäisi olla jollain lailla vartioitu tai suljettu. Sisätiloissa teokset voivat toki olla pidempään esillä, mutta harvaan paikkaan mahtuu rakentamaan elämyksellistä polkua. Sisätiloissa ei pysty myöskään toteuttamaan tuliesityksiä. Osa teoksista tarvitsee myös näyttävämpää valaistusta ja jalustan. Myös kuljetuslaatikoihin täytyy panostaa, jotta teokset saadaan pakattua tilaa säästäten ja turvallisesti kuljetusta varten.

Taiteiden Juhlaa oli markkinoitu Nilsin kunnan verkkosivuilla ja tapahtumalla oli omat Facebook-sivut. Kehittämistyön tekijä jakoi sekä Taiteiden Juhlan mainoksia sekä Tuhat tulimmaista-elämyspolun mainoksia omille somekanavilleen. Työn tekijältä kyseltiin jonkin verran somen kautta esim. tapahtuman aikatauluista ja esitysten kellonajoista. Tapahtuman järjestäjä julkaisi Taiteiden Juhlan aikataulun vasta pari päivää ennen tapahtumaa. Yleisö kuvasi ja jakoi kuvia ja tietoa elämyspolusta ahkerasti somessa, jonka kautta se sai hyvin näkyvyyttä. Paikallisessa Pitäjäläinen-lehdessä oli Taiteiden Juhlasta juttu, jossa Tuhat tulimmaista-elämyskujaa oli esitelty kolmen valokuvan verran.

Ensi-illasta viikko eteenpäin, 4.9.2021, oli suunniteltu seuraava vastaava tapahtuma, jota markkinoitiin nimellä Tuusniemen Tulivenetsialaiset, ja jonne oli tarkoitus myös pystyttää

elämyspolku. Koko tapahtuma jouduttiin perumaan, pahentuneen covid-19-tilanteen ja liian tuulisen sään vuoksi.

Tuusniemen kirjasto oli halukas ottamaan elämyspolun kirjaston tiloihin syyskuun ajaksi. Suurin osa elämyspolun veistoksista pystytettiin kirjastolle. Muutamia töitä jätettiin pois rajallisen tilan vuoksi. Tila rajoitti myös näyttelyn teosten sijoittamista tarinallisesti synkemmistä aiheista kohti iloisempia aiheita. Teokset laitettiin esille tilan ehdoilla ja niihin vaihdettiin virtalähteeksi akkujen sijaan verkkovirta. Näyttelystä tehtiin juttu paikalliseen Koillis-Savo-lehteen.

Asiakasymmärryksen saavuttamiseksi voidaan myös verkkoon rakentaa kokonaisii tutkimusympäristöjä, esimerkiksi Facebook-ryhmä. Ryhmässä tutkija voi herättää keskustelua kysymyksillä tai toivoa osallistujilta vastauksia ja kommentteja. (Tuulaniemi, 2016, s. 153) Tuhat tulimmaista -näyttelylle tehtiin Facebook-sivut. Sivulla esiteltiin kaikki teokset kuvin ja lyhyin esittelytekstein. Tuusniemen kirjastossa oli vieraskirjan yhteydessä QR-koodi Facebook-sivuulle.

4.4.2 Lanseeraus Rotkolaakso loimuaa tapahtumassa

Tässä vaiheessa prosessia ensimmäisestä elämyspolusta saatujen kokemusten ja palautteen pohjalta kokonaisuutta kehitettiin edelleen seuraavaa tapahtumaa varten. Seuraava elämyspolku toteutui Tuusniemellä sijaitsevassa Seinävuoren rotkolaaksossa 31.10.2021, ensimmäisenä osana Pohjois-Savon alueen Kotikulmat valoissa-valaistuskampanjaa. Seinävuoren rotkolaakso tarjosi elämyspolulle parhaat mahdolliset puitteet, ajatellen luonnon ja taiteen hyvinvointivaikutuksia ja elämyksellisyyttä.

Kuopion kaupungin kulttuuripalvelujen hankekoordinaattori kuvasi Kotikulmat valoissa-tapahtumaa sähköpostissaan ja sen liitteenä olleessa kutsukirjeessä 1.9.2021 seuraavasti:

”Siilinjärveltä vuonna 2020 alkunsa saanut Kotikulmat valoissa-valaistuskampanja laajenee Pohjois-Savon alueelle 30.10 – 30.11.2021 Teemana on ”Arjen valojuhlaa - valoa arkeen”. Pimeä vuodenaika sekä yhteiskuntaa monella tapaa lamauttava koronapandemia saattavat lyödä mielen maahan ja ihmisten on vaikea nähdä iloa tuottavia asioita ympärillään. Tämän vuoksi Pohjois-Savon laajuisesti kutsutaan mukaan yhdistyksiä, yrityksiä, organisaatioita ja yksityisiä ihmisiä valaisukampanjaan. Myös kunnat voivat valaista näyttävin värivaloin erilaisia kohteita.”

Kampanjan tavoitteena oli osoittaa tukea ja arvostusta erilaisille paikalliskohteille kuten nähtävyyksille, maisemille, kulttuuriympäristöille ja yrityksille. Valokeilaan oli mahdollista nostaa myös esim. merkityksellistä työtä tekeviä yhdistyksiä. Tarkoituksena oli saada kuntalaiset kiinnittämään huomiota normaalia enemmän paikkakunnan hyviin asioihin ja arvoihin.

Kampanjan tavoitteena oli laajentua osallistavaksi, kaikkien pohjoissavolaisten yhteiseksi toiminnaksi, johon mahdollisimman moni osallistuisi valaisemalla omia kohteita. Meistä jokainen voi omalla panoksellaan tarjota virkistystä toisten iloksi!”

Tuusniemen kunnan vapaa-aikasihteeri Antti Syrjäläinen yhdessä Juojärven Aarnitulien kanssa ideoi Seinävuoren rotkolaakson valaisemista ja siihen liittyvää tapahtumaa 5.10.2021 Tuusniemen kunnantalolla. Syrjäläinen oli jo alustavasti kysellyt Kuopion kaupungin kulttuuripalvelujen hankekoordinaattorin ja Kotikulmat valoissa festivaaliin yhteyshenkilön mielipidettä. Idea luontokohteen valaisemisesta oli koettu hyvänä, koska muut valaistavat kohteet tulivat olemaan pääosin rakennetussa ympäristössä.

”Seinävuoren rotkolaakso on jylhydessään näkemisen arvoinen luontonähtävyys. Luonto on vuosituhansien kuluessa muovannut uskomattoman taideteoksen, jonka vaikuttavuus tulee esille vasta itse paikan päällä koettuna. Kallion halkeamaan syntynyt ja viimeisimmän

jääkauden aikana, noin 10 000–12 000 vuotta sitten, muovautunut rotko on noin 500 metriä pitkä, 20–40 metriä leveä ja korkeimmalla kohdallaan jopa 25 metriä syvä. Rotkolaakso rauhoitettiin vuonna 1964 luonnonsuojelulain nojalla luonnonsuojelualueeksi. Rotkolaakson retkeilykohteessa on hyvä varustelutaso: kookas laavu nuotiopaikkoineen, grillikota, näköalatasanne, laituri, opastustaulut, puuliiteri sekä käymälä. Näköalatasanne, laavu ja laituri ovat esteettömiä.” (Tuusniemi, n.d.)

Tapahtuman aikana valaistiin kohdevaloilla Seinävuoren näyttävimmät kalliot, jolloin niitä pystyi ihailemaan sekä ylhäältä näköalapaikalta, että alhaalta laakson pohjalta käsin. Valaistut keramiikkateokset pystytettiin pitkospuiden varrelle, jotka sijaittivat lähellä tuli- ja parkkipaikkaa. Tuliesitykset sijoituivat laavun ja kodan väliin. Tapahtumaan saatiin mukaan myös 30 hengen Sawo ensemble viihdekuoro sekä kyläyhdistys pitämään kahviota.

Tapahtumaa markkinoitiin jakamalla tietoa Tuhat tulimmaista-elämyspolun, Juojärven Aarnitulien ja Tuusniemen kunnan Facebook-sivuilla sekä lähialueiden asukkaiden ns. puskaradio Facebook-ryhmiin. Myös paikallisessa lehdessä ja radiossa mainostettiin tapahtumaa.

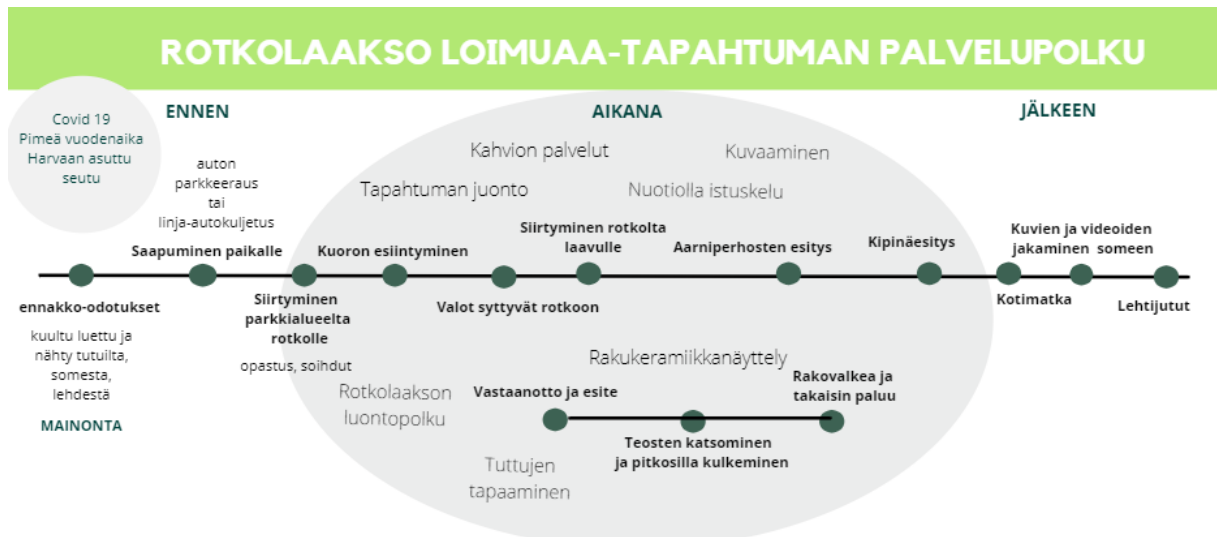
4.4.3 Elämyspolun palvelupolku

Tämä palvelupolku kuvaa juuri Rotkolaakso loimuaa-tapahtumassa järjestettyä elämyspolkua. Palvelupolkua on hyvä tarkastella ja päivittää aina järjestettäessä elämyspolkua uudessa ympäristössä.

Palvelupolussa (kuva 21.) kuvataan vaiheita ennen, aikana ja jälkeen Rotkolaakso loimuaa-tapahtuman elämyspolun. Elämyspolun kehittämisen tarve kumpuaa covid-19-pandemian aiheuttamista rajoituksista, harvemmin asutun seudun niukasta kulttuuritarjonnasta ja pimeästä vuodenaajasta. Palvelupolku sisältää, ennen varsinaista elämyspolkua, sen mistä

tieto tapahtumasta on saatu, esim. some, tutut, lehdet. Mainonnan, somen ja tuttujen kautta kuultu ja nähty luovat palvelulle ennako-odotuksia.

Kuva 21. Rotkolaakso loimuaa-tapahtuman palvelupolku.

Tapahtumapaikalle saavuttiin joko non-stop-bussikuljetuksella tai omalla autolla. Tässä olikin yksi tapahtuman haasteista, parkkialue oli erittäin pieni. Tämän vuoksi järjestettiin Tuusniemen kylältä tapahtumapaikalle bussikuljetus. Omilla autoilla paikalle saapuvat joutuivat jättämään autonsa lähimmän asfalttitien varrelle ja kävelemään noin kilometrin matkan tapahtumaan.

Tapahtuma oli avoinna klo 16–19. Tapahtumapaikalla pyrittiin luomaan tunnelmaa ja ohjaamaan asiakkaiden kulkua tulisoihdujen avulla. Asiakkaita saapui paikalle eri aikaan ja he pystyivät nauttimaan ohjelmasta omaan tahtiinsa. Palvelupolussa kuvataan, miten ohjelma oli rakennettu, ajatellen että asiakas olisi paikalla lähes koko tapahtuman ajan.

Parkkipaikalta asiakkaat opastettiin liikenteenohjaajien ja kuulutuksien avulla roihujen ja jätkänkynntilöiden valaisemaa hiekkatietä pitkin rotkon jyrkimmälle kohdalle, jossa on

näköalatasanne. Ensimmäisenä ohjelmanumerona klo 16.30 rotkon toisella reunalla, näköalatasanteen vastapuolella, esiintyi 30 hengen Sawo ensemble-viihdekuoro kolmella kappaleella. Tämän jälkeen klo 17.00 sytytettiin rotkoon valaistus.

Seuraavaksi asiakkaat siirtyivät takaisin parkkipaikan läheisyydessä olevan nuotiopaikan luo. Nuotiopaikalla oli laavu, kota, wc ja puuvarastot. Kyläyhdistys piti laavulla kahviota, kodalla oli mahdollista laittaa omia eväitä. Kodan edessä oli mahdollista vastata myös asiakaskyselyyn ja osallistua samalla keraamisen kruunun arvontaan. Tässä vaiheessa suuri osa asiakkaita suuntasi Tuhat tulimmaista-elämyspolulle. Elämyspolku, joka koostui 15 rakukeraamisesta valaistusta veistoksesta, oli pystytetty pitkospuiden varrelle.

Kehittämistyön tekijä oli polun alussa vastaanottamassa asiakkaita, toivottamassa nämä tervetulleeksi ja antamassa teosluettelon. Elämyspolku oli pituudeltaan noin 300 metriä ja se oli valaistu roihuilla. Lopulta asiakas päätyi rakovalkean luo, jonka ympärillä oli elämyspolun iloisimmat teokset, mm. kolmen teoksen *Valon kantajat*-kokonaisuus (kuva 22.) sekä suuri *Pohjolan Feeniks*-teos. Tästä asiakkaat jatkoivat matkaa kiertäen koko 2,5 km mittaisen luontopolun tai palasivat samaa reittiä takaisin. Pois tullessaan he usein kyselivät teosten tekijöiltä näyttelystä ja sen tekemisestä.

Kuva 22. Minna Rajamon *Valonkantajat*-teos (Valokuva Miko Rajamo)

Rannalla, pitkospuiden alussa, tulipaikkojen äärellä esiintyi klo 17.45 ja 18.15 Aarniperhoset. Aarniperhoset oli kolmen peruskouluikäisen siskoksen muodostama ryhmä, joka tanssi musiikin säestämänä valaistujen siipien kanssa. Esitys oli hyvin herkkä ja erittäin pidetty. Somepäivityksissä ja kyselyssä keuhuttiin kovasti ”perhosia”.

Illan viimeisenä esityksenä oli Aarnitulien kipinäesitys. Herkän Aarniperhosten tanssin vastapainoksi kipinäesityksessä oli tulinen tunnelma. Musiikki oli dramaattinen ja kipinät sinkoilivat. Asiakaspalautteen mukaan esityksistä pidettiin, mutta positiivisena ongelmana oli, että katsojia oli niin paljon, etteivät kaikki nähneet kunnolla. Asiakkaat toivoivat esiintymislavaa tai vastaavaa.

Pian kipinäesityksen jälkeen lähti viimeinen bussikuljetus pois päin ja omilla autoilla tulleet asiakkaat suuntasivat koteihinsa. Viimeisenä paikalla oli vielä innokkaita kuvaajia, jotka pystyivät nyt rauhassa kuvaamaan keramiikkateoksia. Suureksi iloksi useampi valokuvaaja myös lähetti järjestäjille ottamiaan kuvia ja videoita tapahtuman jälkeen.

Tapahtumapaikalla asiakkaan palvelukokemukseen vaikuttavia tekijöitä olivat opasteet, valaistus ja tapahtuman puitteet. Tapahtumapaikkana luonto, pimeällä ja lokakuun lopulla oli kohtuullisen haastava yhtälö. Sää oli onneksi vuodenaikaan nähden leuto, sateeton ja tuuleton. Valojen ja tulien sijoittelulla sekä rajaamalla huomionauhoilla haastavimpia maastonkohtia pyrittiin luomaan lisää turvallisuutta. Mainoksissa myös kehoitettiin ottamaan omat otsalamput mukaan. Järjestäjien kohtaaminen ja palvelualttius olivat osa palvelukokemusta. Järjestäjillä oli kaikilla huomioliivit näkyvyyttä lisäämässä.

Palvelupolun loppupäässä tapahtumasta poistuttiin joko bussilla tai omalla autolla. Näyttelyn jälkeiseen vaiheeseen kuului valokuvien ja videoiden jakaminen sosiaalisessa mediassa sekä muiden päivitysten seuraaminen. Tapahtumasta, joka kaiken toivon mukaan oli elämyksellinen ja sellainen että sitä suositellaan muillekin, keskustellaan mahdollisesti tuttavien kanssa. Myös lehtijuttuja luettiin. Parhaimmillaan asiakas kiinnostui tilaamaan

tapahtuman teoksia tai esityksiä. Näin suurimmaksi osaksi talkoovoimin toteutettu tapahtuma voi tuoda järjestäjilleen jatkossa töitä. Paikalla oli arviolta noin 350 henkeä. Tämä oli paikkaan nähden maksimaalinen määrä yleisöä.

4.4.4 Elämyspolun asiakasprofiilit

Muotoiluluotaimen, kyselyn ja havainnoinnin avulla kerätyn tiedon perusteella kuvattiin asiakasprofiilit eli asiakasryhmien arkkityypit. Asiakasprofiilien avulla saadaan yhteinen ymmärrys asiakkaiden tarpeista ja käyttäytymismalleista. Asiakasprofiileja voi kuvata monesta näkökulmasta. (Passi & Ripatti, n.d.)

Asiakasprofiileja kuvatessa näkökulma painottui markkinointiin ja potentiaalisten ostajien hahmottamiseen. Markkinointinäkökulmassa tarkasteltiin mitkä markkinointikanavat tavoittavat asiakkaat ja mitkä tekijät saavat asiakkaat osallistumaan elämyspolkuun. Potentiaalisella asiakkaalla tarkoitetaan asiakasta, joka on aidosti kiinnostunut kulttuurista ja taiteesta ja on myös valmis maksamaan pääsylipusta ja jopa innokas ostamaan teoksia. Elämyspolun asiakkaat jaettiin viiteen eri asiakasprofiiliin, jotka olivat Paikallinen perhe, Vanhempi pariskunta, Ystävättäret, Kulttuurin kuluttaja ja Yhteisö. Yhteisöllä tarkoitetaan kuntaa, yritystä, yhdistystä tai järjestöä, joka ostaa elämyspolun asukkailleen tai asiakkailleen. Asiakasprofiilien tarkemmat kuvaukset löytyvät liitteestä 3.

Kerätyn tiedon ja havainnoinnin perusteella elämyspolun asiakkaista valtaosa kuului asiakasprofiililtaan paikalliseen perheeseen tai vanhempaan pariskuntaan. Näille molemmille asiakasryhmille tärkeää on, että elämyspolku on lähellä, vietetään laadukasta vapaa-aikaa yhdessä ja samalla nähdään tuttuja. Potentiaalisimmat ostajat taas löytyvät ystävättärien, kulttuurin kuluttajien ja ennen kaikkea yhteisöjen asiakasryhmistä.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta velvoittaa kuntia edistämään kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä (Laki kulttien kulttuuritoiminnasta 166/2019). Elämyspolun tilaaja voi olla kunta, joka osin lainkin velvoittamana tilaa elämyspolun asukkailleen, joko omaksi tapahtumakseen tai osaksi suurempaa kokonaisuutta, esim. uudenvuoden juhlan tai jonkin kulttuuritapahtuman yhteyteen.

5 Asiakaskysely

Rotkolaakso loimuaa-tapahtuman yhteydessä teetettiin asiakaskysely. Kyselyn tarkoituksena oli kerätä asiakkaiden kokemuksia ja kehittämisideoita elämyspolun edelleen kehittämistä varten. Kyselyn avulla kartoitettiin, miten poikkeusaika on vaikuttanut kulttuuripalvelujen kulutukseen ja koetaanko, että kulttuuripalveluja on saatavilla riittävästi. Kyselyllä selvitettiin myös mitkä markkinointikanavat tavoittavat asiakkaat tehokkaimmin. Nyt järjestetty tapahtuma oli ilmainen, mutta olisivatko asiakkaat olleet valmiita maksamaan tapahtumasta? Kysely ja sen tulokset antavat uskottavuutta markkinoitaessa elämyspolkua uusille asiakkaille.

Kyselyyn oli mahdollista vastata paperilomakkeella tapahtuman aikana tai sähköisesti Webropolissa. Vastaamisinnokkuutta lisäämään kyselyyn liitettiin arvonta, josta pystyi voittamaan rakukeraamisen kruunun. Innokkuus vastata kyselyyn yllätti. Kehittämistyön tekijä oli varautunut olemaan lomakkeiden kanssa esittelemässä kyselyä ja houkuttelemassa vastaamaan, mutta heti kun lomakkeet ja palautuslaatikko nostettiin esille, asiakkaat ryhtyivät omatoimisesti täyttämään lomakkeita. Kysely oli avoinna viikon eli 31.10–7.11.2021. Kyselyyn vastasi tapahtumassa paperilomakkeella 80 henkilöä ja suoraan Webropoliiin 7 henkilöä. Arvioiden mukaan paikalla oli 350 henkilöä, joista kyselyyn vastasi yhteensä 87 henkilöä eli vastausprosentti on 25. Webropoliiin syötettiin myös paperilomakkeiden vastaukset, näin saatiin suoraan Webropolista kyselyraportti.

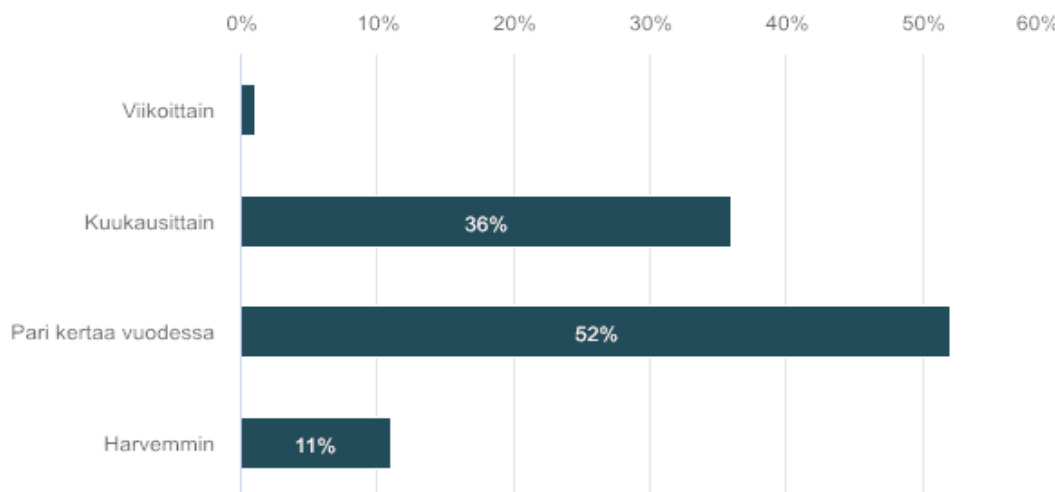
Kehittämistyön tekijä ideoi kyselyn alustavan rungon ja kyselyä muokattiin yhteistyössä Juojärven Aarnitulien Minna Rajamon kanssa. Myös Kaupungin kulttuuripalveluiden hankekoordinaattorilta kysyttiin, onko heillä toiveita kyselyn suhteen. Kulttuuripalveluista toivottiin, ettei kysely olisi kovin pitkä ja että siinä kartoitettaisiin, onko tapahtumassa kävijöiden mielestä lähialueella riittävästi kulttuuripalveluja. Jos ei, niin mitä he kaipaavat.

5.1 Asiakaskyselyn analysointi

Kahdella ensimmäisellä kysymyksellä (kuva 23. ja kuva 24.) kartoitettiin miten ahkerasti asiakkaat yleensä käyttävät kulttuuripalveluja, ja mitä palveluja he käyttävät. Kysymys kaksi kertoo myös, ovatko ihmiset päässeet käyttämään kulttuuripalveluja nyt poikkeusolojen aikana.

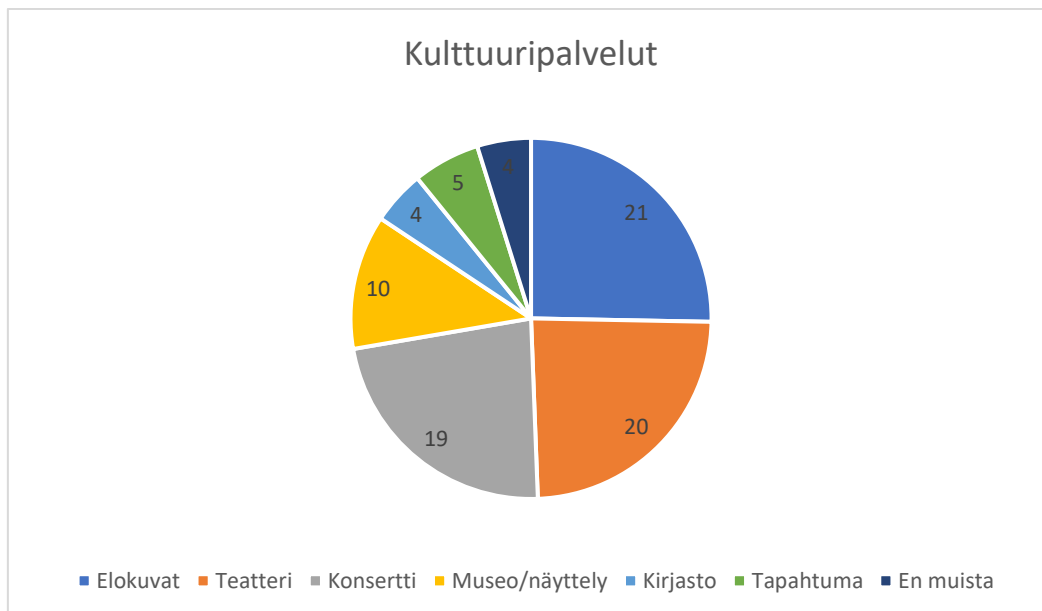
Kuva 23. Kulttuuripalvelujen kulutus

1. Kuinka usein kävit kulttuuripalveluissa ennen poikkeusoloja, esim. teatteri, konsertit, näyttelyt?

Kyselyyn vastanneista yli puolet oli ennen poikkeusoloja käyttänyt kulttuuripalveluja pari kertaa vuodessa, ja 36 % kuukausittain. Vain yksi vastaajista oli käyttänyt kulttuuripalveluja viikoittain ja harvemmin kuin pari kertaa vuodessa 11 %. Kysymyksellä kaksi halusin selvittää vastaajien tämänhetkistä kulttuuripalvelujen käyttöä. Kysyin; milloin, missä ja mitä kulttuuripalvelua olet viimeksi käyttänyt? Vastauksista selvisi, että kysymys sisälsi liian monta asiaa, ja jotta vastaukset olisivat olleet täsmällisiä, olisi kysymys pitänyt jakaa useampaan osaan. Suurin osa vastaajista vastasi vain kysymykseen mitä kulttuuripalvelua he ovat käyttäneet.

Kuva 24. Kulttuuripalvelut

87 vastaajasta 84 vastasi tähän kysymykseen. Kulttuuripalveluista eniten oli käytetty elokuvia, teatteria ja konsertteja, näiden osuus oli lähes 75 % kaikista käytetyistä kulttuuripalveluista (kuva 24). Kymmenen vastaajaa kertoi käyneensä museoissa ja erilaisissa näyttelyissä. Neljä vastaajaa mainitsi kirjaston ja samoin neljä kirjoitti käyneensä tapahtumissa esim. kotiseutujuhla, kulttuuripolku, eläinpuisto ja edellinen Aarnitulten esitys

paikkakunnalla vuonna 2019. Neljä vastaajista ei muistanut mitä kulttuuripalveluja oli käyttänyt ja joku kommentoikin, ettei muista, koska siitä on niin kauan.

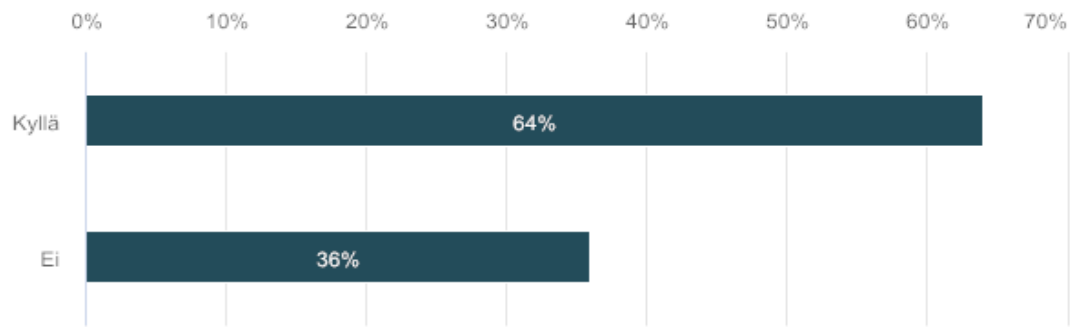
Vastaajista 35 kertoi missä on kulttuuripalveluja käyttänyt. Näistä vastaajista 21 oli käyttänyt kulttuuripalveluja Kuopiossa, kolme Tuusniemellä, neljä vastaajista muualla lähialueella ja seitsemän vastaajista oli käyttänyt kulttuuripalveluja jossakin huomattavasti kauempana, kuten Savonlinnassa, Tampereella tai Kainuussa. Vastaukset kertovat tämän alueen kulttuuripalvelujen keskittyvän Kuopioon.

Vastaajista 19 kommentoi milloin on viimeksi käyttänyt kulttuuripalveluja. Heistä kymmenen kertoi käyttäneensä kulttuuripalveluja viimeisen viikon aikana. Viimeisen kuukauden aikana kulttuuripalveluja oli käyttänyt kaksi vastaajaa ja viimeksi elokuussa kolme vastaajista. Kaksi vastaajaa kertoi käyttäneensä kulttuuripalveluja vuosi sitten ja kaksi vastaajaa viimeksi vuonna 2019. Kehittämistyön tekijänä pohdin, muistetaanko vasta äskettäin käytetyt kulttuuripalvelut paremmin, ja siksi ajankohta on mainittu vai voiko vastauksista vetää johtopäätöksiä, että kulttuuripalveluja on alettu käyttää viimeisten kuukausien aikana uudelleen. Koska niin harva vastasi milloin viimeksi on kulttuuripalveluja käyttänyt, kysely ei vastaa täysin luotettavasti, miten ihmiset ovat päässeet käyttämään kulttuuripalveluja poikkeusolojen aikana.

Kysymykset 3 ja 4 olivat kaupungin kulttuuripalvelujen toivomia kulttuuripalvelujen riittävyttä kartoittavia kysymyksiä. Jos asiakas koki, ettei kulttuuripalveluja ole riittävästi (kuva 25) jatkokysymyksen vastausten avulla saatiin arvokkaita ideoita kulttuuripalvelujen kehittämiseen.

Kuva 25. Kulttuuripalvelujen riittävyys

3. Onko lähialueella mielestäsi riittävästi kulttuuripalveluja?

Vastaajista 64 % on sitä mieltä, että lähialueella on riittävästi kulttuuripalveluja. Lisää kulttuuripalveluja kaippaa 36 % vastaajista, joka tarkoittaa 31 vastaajaa. Näistä 21 vastaajaa kommentoida mitä kulttuuripalveluja he kaipaavat. Selkeimmin esille nousi musiikkitapahtumien tarve, kuusi vastaajaa mainitsi joko musiikin tai konsertit. Seitsemän vastaajaa oli kommentoinut kaipaavansa saman tyyppisiä tapahtumia kuin tämä, viitaten siis Rotkolaakso loimuaa-tapahtumaan.

Teatterin mainitsi kaksi vastaajaa. Kaksi vastaajaa viittasi ulkotapahtumaan ja lisäksi yksi luontotapahtumaan.

Asuinpaikkakunnan vaikutusta tarkasteltiin, miten vastaajat kokevat kulttuuripalvelujen riittävyyden lähialueella (kuva 26). Tässä tarkastelussa pienten paikkakuntien asukkaat kokevat enemmän tyytymättömyyttä kulttuuripalvelujen riittävyydessä suhteessa suurempiin paikkakuntiin. Tyytyväisimpiä tämän kyselyn mukaan kulttuuripalveluihin ovat siilinjärveläiset. Kyselyyn vastasi kahdeksan siilinjärveläistä ja heistä vain yksi (eli 13 %) kaipasi lisää kulttuuripalveluja. Kuopiolaisia vastaajia oli 18 ja heistä viisi (eli 28 %) kaipasi kulttuuripalveluja lisää. Maaninkalaisia vastaajia oli vain kaksi ja molemmat (eli 100 %) kaipasivat lisää kulttuuripalveluja. Tästä voisi päätellä, että maaninkalaisilla olisi huutavin pula kulttuuripalveluista. Työn tekijän mielestä vastaajia on kuitenkin niin vähän, ettei tästä voi tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Kaavilaisista 16 vastaajasta kahdeksan (eli 50 %) ja

Juankoskelaisista yhdeksästä vastaajasta neljä (eli 44 %) kaipaa lisää kulttuuripalveluja.

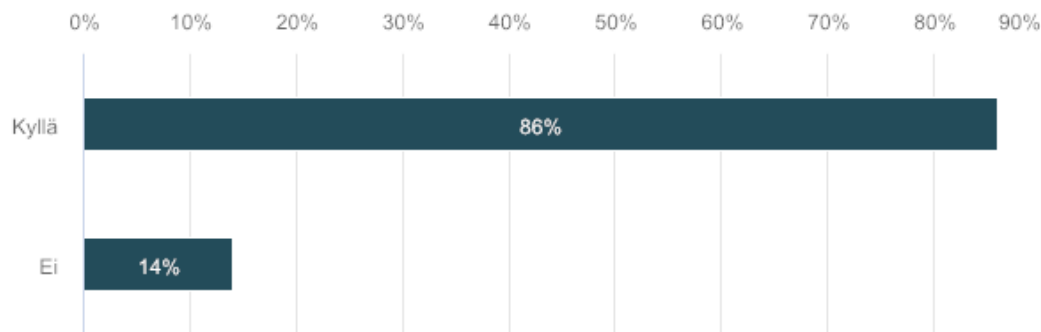
Tuusniemeläisiä vastaajia oli 18 ja heistä seitsemän (eli 39 %) kaipaa lisää kulttuuripalveluja.

Kuva 26. Kulttuuripalvelujen riittävyys suhteessa asuinpaikkaan.

Asuinpaikkakunta	vastaajien määrä	El vastanneiden määrä	lisää kulttuuripalveluja kaipaa % - vastaajista
Maaninka	2	2	100 %
Riistavesi	4	2	50 %
Kaavi	16	8	50 %
Juankoski	9	4	44 %
Tuusniemi	18	7	39 %
Lapinlahti	3	1	33 %
Oulu	3	1	33 %
Kuopio	18	5	28 %
Siilinjärvi	8	1	13 %

Kysymyksessä 5 kysyttiin suoraan, vaikuttiko tapahtumaan osallistumiseen sen sijoittuminen ulkotilaan (kuva 27). Tässä kehittämistyön tekijän ajatuksena oli, että ihmiset uskaltaisivat poikkeusoloissa osallistua paremmin ulkoilmatapahtumiin. Vastaajista 86 % kertoi osallistuvansa tapahtumaan, koska se sijoittui ulkotilaan.

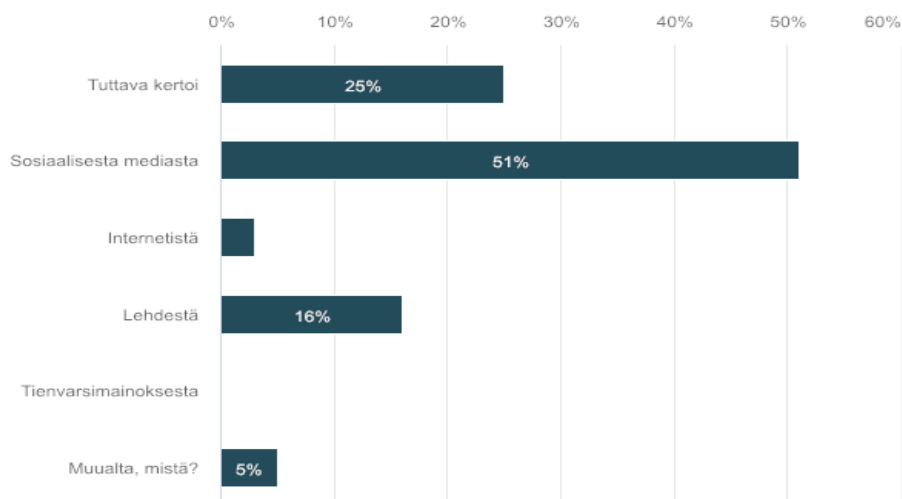
Kuva 27. Vaikuttaako tapahtumaan osallistumiseen sen sijoittuminen ulkotiloihin?

Tapahtumaa markkinoitiin somessa, paikallislehdessä ja -radiossa, lähialueen kauppojen ja kirjastojen ilmoitustauluilla sekä Tuusniemen kunnan sivuilla. Kysymyksellä 6 kerättiin tietoa, mikä markkinointikanava tavoittaa ihmisiä tehokkaimmin? Monivalintakysymyksessä oli myös vaihtoehto, että on saanut tiedon tapahtumasta tutultaan (kuva 28).

Kuva 28. Eri markkinointikanavien tehokkuus.

6. Mistä sait tiedon tästä tapahtumasta?

Puolet vastaajista oli saanut tiedon tapahtumasta sosiaalisesta mediasta. Tämä kertoo, että jatkossa kannattaa panostaa, edulliseen ja tehokkaaseen somemainontaan. Tuttavilta

tapahtumasta oli kuullut 25 % vastaajista ja perinteinen, paikallislehdessä ollut, lehtimainos oli tavoittanut 16 % vastaajista.

Tulevaa markkinointia ajatellen haluttiin tietää, millaisena asiakkaat kokivat tapahtuman. Tämä oli tarkoituksella avoin kysymys, jotta asiakkaat saavat omin sanoin kuvailla kokemustaan. Tällä kysymyksellä kartoitettiin, kokivatko asiakkaat tapahtuman elämykselliseksi. Tähän kysymykseen vastasi 81 vastaajaa. Vastauksista koottiin Answergardenilla sanapilvi (kuva 29), jossa eniten mainitut sanat korostuvat. Eniten vastaajat kokivat tapahtuman olevan hieno. Markkinointia ajatellen ”hieno-” tai ”ihan kiva-” kuvaukset eivät ole kovin käyttökelpoisia sanoja. Tunnelmallinen, vaikuttava ja jännittävä kuvaavat enemmän tapahtumaa. Erityisesti järjestäjien mieltä lämmitti kuvaus: kansainvälisen tason tapahtuma, UPEA!

Kuva 29. Sanapilvi tapahtumaa kuvaavista sanoista

7. Millä sanoilla kuvailisit Rotkolaakso loimuaa-tapahtumaa?

Kysymykset 8 ja 9 keräsivät tietoa siitä, mikä oli parasta, ja mitä tulisi kehittää. Jatkoa ajatellen voidaan vahvistaa ja tuoda lisää sitä, minkä asiakkaat kokivat hyvänä.

Kehittämissideat taas nostivat esille asioita, joita tapahtuman järjestäjien tulee kohentaa tai lisätä luodakseen tästä tai vastaavista tulevista tapahtumista entistä toimivampia.

Kysymykseen 8, mikä oli parasta tässä tapahtumassa, vastasi 77 asiakasta. Kysymys olisi ollut toimivampi, jos vastausvaihtoehdot olisi annettu valmiina. Nyt vastaukset ovat saman suuntaisia edellisen kysymyksen vastausten kanssa. Vastausten kirjo on myös runsas, joten ne vaativat enemmän tulkintaa. Vastaukset jakaantuivat tasaisesti tapahtuman eri toimintojen kesken. Kymmenessä vastauksessa todettiin, että kokonaisuus tai kaikki oli parasta. Eniten mainintoja saivat tulet ja valot, niihin viitattiin 20 vastauksessa. Toisaalta pimeys mainittiin kahdeksassa vastauksessa. Kehittämistyön tekijä ei tulkitse, että vastaajat olisivat kaivanneet valojen ja tulien sijaan lisää pimeyttä, vaan että pimeydellä viitataan nimenomaan siihen, että tapahtuma on pimeän aikaan, jolloin valot ja tulet pääsevät oikeuksiinsa, ja pimeys luo tapahtumalle omanlaisensa tunnelman. Viisi vastaajaa sanoikin tunnelman olleen parasta. Luontoon, ulkoilmaan ja metsään viittasi kuusi vastaajaa. Rakutyöt, keramiikkanäyttely tai taidenäyttely saivat 18 mainintaa. Esitykset/ohjelma mainitaan kuusi kertaa ja erikseen Aarniperhosten esitys viisi kertaa. Sosiaaliseen mediaan jaetuissa kuvissa Aarniperhosten esitys oli tapahtuman kuvatuimpia asioita. Tulinäytös mainitaan erikseen vain kolmesti, mutta tämä voi johtua siitä, että tulinäytös oli aivan illan viimeinen esitys. Tällöin vastaajista valtaosa oli jo vastannut kyselyyn.

Kysymykseen 9 miten kehittäisit Rotkolaakso loimuaa-tapahtumaa? vastasi vain noin puolet kyselyn vastaajista ja näistä vastauksista 15 ei osannut sanoa miten tapahtumaa voisi kehittää tai totesi, että se on hyvä näin. Kaksi vastaajista toivoi parempaa parkkipaikkaa. Kahdeksassa vastauksessa viitattiin esityksiin tai näytöksiin. Näissä yhdistävänä kehittämistoiveena on, että katsojat näkisivät esitykset paremmin. Toivottiin näyttämöä tai esiintymislavaa ja selkeämpiä alueita esiintyjille. Ehdotettiin, että esityksiä olisi useampi

samaan aikaan eri paikoissa, enemmän näytöksiä ja useampia toistoja esityksille. Kuoro esiintyi rotkon vastakkaisella reunalla ja yleisö seurasi esitystä näköalapaikalta. Kaksi vastaajista kommentoi, ettei nähnyt kunnolla kuoroa. Kaksi vastaajista toivoi lisää musiikkia ja heistä toinen nimenomaan haitarimusiikkia. Neljä vastaajista toivoi tiiviimpää aikataulua, ettei jäisi odottelu-aikaa. Kolme vastaajista kaipasi lisää valoja mm. värivaloja, valoja puihin ja valoja lammelle. Tiedottamista ja opasteita kommentoi kolme vastaajista. He kaipasivat parempaa tiedottamista ennen tapahtumaa, ohjelmaa myös nettiin ja paikanpäälle parempia opasteita, missä mikäkin ohjelma on sekä mainoksiin aikataulua, mitä milloinkin tapahtuu. Muita yksittäisiä kehittämisideoita olivat:

”Paremmat myytävät tarjottavat”

”Ei risteävää kulkea”

”Erilaisia myyntikojuja voisi olla lisäksi”

”Käsienpesupaikalle roskis”

”Uima-allas ja liukumäki”

”Joku ohjattu kokemuksellinen kävely”

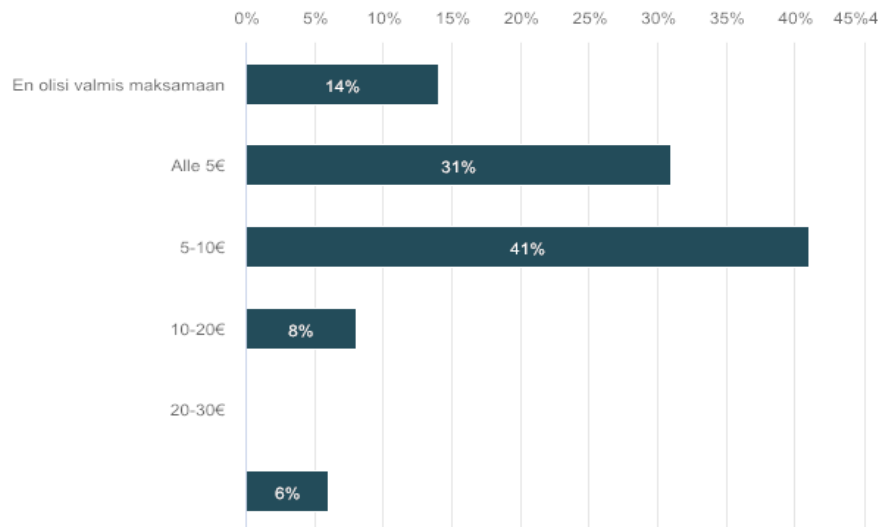
”Paikallisten ihmisten tarinoita pisteille”

”Rakunäyttelyn lisäksi metsään voisi kerätä muitakin näyttelyitä. Pimeässä olisi mukava kuunnella tarinoita.”

Rotkolaakso loimuaa-tapahtuma oli ilmainen. Vain edestakaisesta bussikuljetuksesta perittiin 3 € maksu, jolla katettiin tilausajon kustannuksia. Haluttiin tietää, olisivatko asiakkaat valmiita maksamaan tapahtumasta, ja jos, niin paljonko (kuva 30). Tämä tieto auttaa elämyspalvelun tuotteistamisessa ja hinnoittelussa. Se kertoo minkä arvoiseksi asiakkaat tapahtuman kokivat.

Kuva 30. Lipun hintaa koskeva kysymys

10. Paljonko olisit valmis maksamaan Rotkolaakso loimuaa-tapahtuman lipusta?

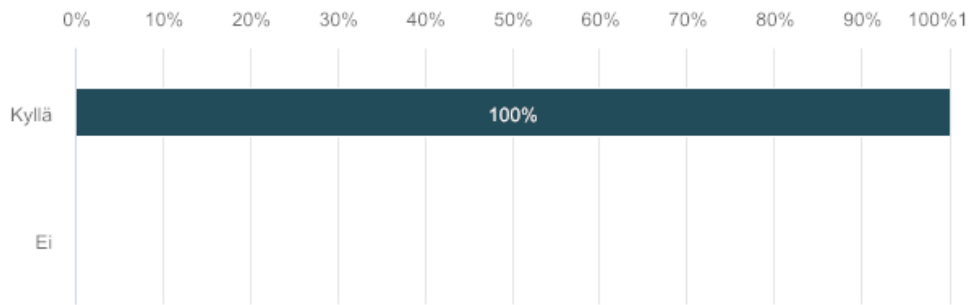

Vastaajista 14 % ei olisi valmis maksamaan lipusta. Vastaajista 72 % olisi valmis maksamaan lipusta alle kymmenen euroa ja 8 % yli kymmenen euroa. Vastaajista 6 % eli viisi ihmistä olisi valmis maksamaan lipusta yli 30 €.

Varsinaisista kysymyksistä viimeisenä kysyttiin vielä innokkuutta suositella tapahtumaa tutuille (kuva 31). Tähän kaikki 87 vastaajaa vastasivat: ”Kyllä”.

Kuva 31. innokkuus suositella tapahtumaa myös tutuilleen.

11. Suositteisitko tapahtumaa tutuillesi?

Lopuksi kysyttiin vastaajien asuinpaikkakuntaa (kuva 32). Asuinpaikkakunta kertoo, kuinka kaukaa tapahtumaan oltiin valmiita tulemaan. Mainonta oli kohdennettu ensisijaisesti Koillis-Savon alueelle. Tuusniemeltä, josta oli myös linja-auto kuljetus, on matkaa tapahtuma paikalle noin 9 km. Kuopiosta matkaa kertyy 55 km. Suurin osa vastaajista oli tullut tapahtumaan lähikyliltä eli Tuusniemeltä, Kaavilta ja Juankoskelta. Kuopiosta oli tapahtumaan tullut kuitenkin viidesosa vastaajista. Kuopioon kuuluvat myös Riistavesi, Juankoski ja Nilsinä. Onko Kuopio vastauksissa myös näiden paikkojen asukkaita, vai onko tuo 21 % vastaajista todella tullut Kuopion ns. kaupunkialueelta?

Kuva 32. Mistä paikkakunnilta tapahtuman asiakkaat olivat tulleet.

Asuinpaikkakunta	henkilömäärä	%/vastaajista
Kuopio	18	21 %
Tuusniemi	18	21 %
Kaavi	16	18 %
Juankoski	9	10 %
Siilinjärvi	8	9 %
Riistavesi	4	5 %
Lapinlahti	3	3 %
Oulu	3	3 %
Maaninka	2	2 %
Outokumpu	2	2 %
Vehmersalmi	2	2 %
Joensuu	1	1 %

Kysymykseen 13 sai halutessaan kirjoittamaan terveisiä tapahtuman järjestäjille. Puolet vastaajista kirjoitti tähän jotakin. Valtaosa kiitti, että tapahtuma järjestettiin. Alla on joitain pidempiä poimintoja asiakkaiden terveisistä.

”Kiitos mahtavasta tapatumasta. Tästä nautimme koko perhe. Kahviossa oli maittavat makkarat ja herkut. Esitykset olivat aivan huikeita. Mikäli tapahtuma järjestetään jatkossa, tulemme uudelleen katsomaan.”

”Ihanaa, että jaksoitte järjestää tämän upean tapahtuman kaikenikäisille!”

”Kiitos, että toitte ihmiset tutustumaan kauniiseen luontoon. ”

”Kiitos! Onnistuitte, vastaavanlaisia tapahtumia saisi olla enemmän.”

”Kiitos todella hienosta tapahtumasta. Kiva piristys pimeään vuodenaikaan.”

”Mahtava tapahtuma! Hienoa taidetta ja hyvä tunnelma.”

5.2 Asiakaskyselyn tulokset

Kyselyn Webropol-raportti, kehittämistyön tekijän koostaman tiiviin pohdinnan kanssa, jaettiin Juojärven Aarnitulille, Kuopion kaupungin kulttuuripalvelujen hankekoordinaattorille sekä Tuusniemen kuntaan edelleen hyödynnettäväksi.

Tapahtumassa teetetty asiakaskysely vahvistaa, että Koillis-Savon asukkaat kaipaavat lähimmän isomman kaupungin, eli Kuopion, asukkaita useammin lähiseudulle enemmän kulttuuripalveluja. Tarkempaa vastausta siihen millaisia palveluja alueelle kaivataan, kysely ei

antanut. Musiikki nousi kuitenkin esiin jo aiemmin teetetyssä luotaimessa sekä asiakaskyselyssä.

Kyselyn vastaukset antoivat hyviä ideoita elämyspolun edelleen kehittämistä varten. Esimerkiksi tarinat, vaikkapa nuotiopiirissä kerrottuna tai vanhanajan tarinaniskijän tyyliin voisivat täydentää hyvin elämyspolkua. Myös ohjattu mahdollisesti tarinallinen kävely voisi olla osa elämyspolkua.

Saavutettavuudeltaan tapahtuma oli uudenlainen, se toi taiteen harvemmin asuttujen seutujen ihmisten lähelle. Järjestetyn tapahtuman saavutettavuutta lisäsi sen maksuttomuus ja se, että tapahtumapaikalle oli järjestetty bussikuljetus. Edestakaisesta bussikuljetuksesta perittiin 3 € maksu, mutta muutoin tapahtumaan ei ollut sisäänpääsymaksua. Tämä mahdollisti myös vähävaraisten ja autottomien asiakkaiden osallistumisen tapahtumaan. Itse tapahtumapaikalla esteettömyys on huomioitu, kunnan toimesta, parantamalla maastossa kulkemista pitkospuilla, ja rotkon komeimmalle kohdalle näköalatasanteelle on mahdollista päästä myös pyörätuolilla.

Kyselyyn vastanneista asiakkaista 86 % vastasi että tapahtumaan osallistumiseen vaikutti sen sijoittuminen ulkotilaan. Covid-19-pandemian vuoksi ulkoilmatapahtumat voidaan mielestäni katsoa saavutettavimmiksi kuin sisällä järjestetyt, uskaltavathan riskiryhmiinkin kuuluvat osallistua niihin turvallisemmalla mielellä.

Näin jälkikäteen ajateltuna kyselyssä olisi pitänyt olla paikkakuntatiedon lisäksi muitakin taustakysymyksiä. Asiakkaiden ikä ja sukupuolitietojen avulla olisi pystynyt saamaan kyselystä enemmän irti ja tarkentamaan asiakasprofiileja. Ikä ja sukupuolitietojen avulla olisi voinut analysoida mikä markkinointikanava tavoittaa minkäkin kohderyhmän tehokkaimmin ja mistä kohderyhmästä löytyvät potentiaalisimmat maksavat asiakkaat. Kyselyssä olisi pitänyt olla avoimien kysymysten sijaan enemmän monivalintakysymyksiä, jolloin vastaukset olisivat olleet tarkempia ja helpommin analysoitavissa.

Asiakaskysely oli kaiken kaikkiaan onnistunut ja toi arvokasta tietoa elämyspolun jatkoa ajatellen. Kyselyn mukaan kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä tapahtumaan ja suosittelisivat sitä tuttavilleen. Hyvä palaute lämmittää tapahtuman järjestäjien mieltä ja saa heidät ponnistelemaan uusien tapahtumien eteen ja viemään kehitystyötä eteenpäin.

6 Kehittämistyön tulokset ja johtopäätökset

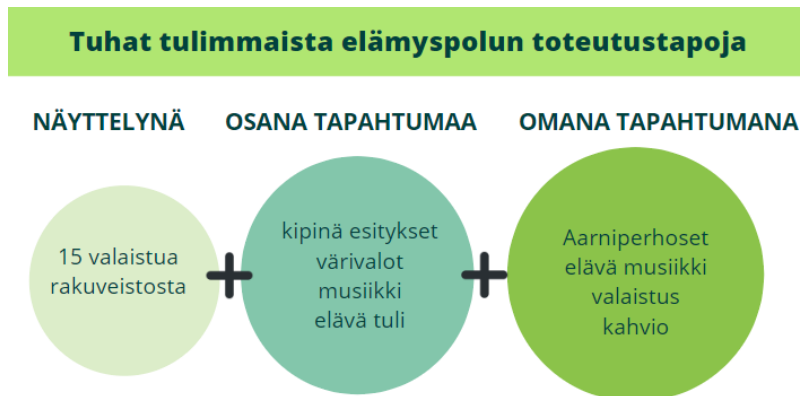
Kehitystyön aikana idea rakukeramiikka näyttelystä muotoutui Tuhat tulimmaista-elämyspoluksi. Idea kehitystyöhön tuli rakukeramiikkaveistoksista, ja veistokset ovat juuri se osa elämyspolkua, johon kehittämistyön tekijä ja hänen yrityksensä voivat eniten vaikuttaa. Veistoksista koostuva elämyspolku on näyttävä kokonaisuus ja toimii sisätiloissa sellaisenaan. Elämyksellisin se on kuitenkin ulkotiloissa, jolloin mukana on tulta, kipinäesityksiä ja musiikkia. Kehitystyössä on käsitelty laajemminkin tapahtumia, joiden osana keramiikkateoksista koostuva elämyspolku on ollut, esimerkiksi Rotkolaakso loimuaa-tapahtumassa teetetty asiakaskysely koski koko kyseistä tapahtumaa, ei pelkästään keramiikkaveistosten osuutta.

Tämä luku sisältää kehittämistyön tuloksena syntyneen elämyspolun esittelyn lisäksi ajatuksia siitä, miten elämyspolkua voi edelleen kehittää.

6.1 Tuhat tulimmaista elämyspolku

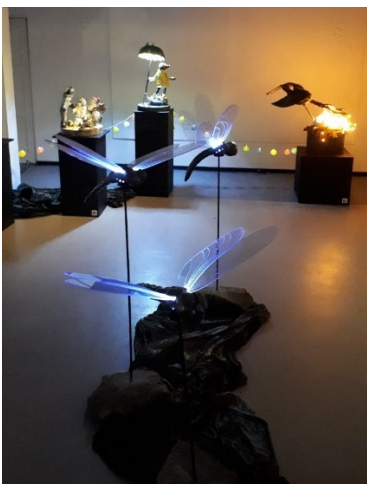
Elämyspolku on muunneltavissa paikan ja tilanteen mukaan. Palvelu räätälöidään huomioiden tilaaja, paikka, sääolosuhteet, asiakkaat ja kustannukset. Tuhat tulimmaista-elämyspolku voidaan pystyttää sisätiloihin taidenäyttelyksi, viedä ulos osaksi suurempaa tapahtumaa tai siitä voidaan rakentaa kokonaan oma tapahtumansa (kuva 33).

Kuva 33. Elämyspolun erilaiset toteutustavat

Yksinkertaisimmillaan Tuhat tulimmaista elämyspolku voidaan pystyttää sisällä oleviin näyttelytiloihin, kuten kehitystyön aikana Tuusniemen kirjastoon sekä tammi- ja helmikuun 2022 aikana Outokummun Vanhan kaivoksen tiloihin (kuva 34). Tällöin elämyspolku toimii taidenäyttelynä, joka koostuu 15 valaistusta rakukeramiikkaveistoksesta. Näyttelyssä on teosluettelo ja lisätietoja teoksista löytyy Tuhat tulimmaista nimisiltä Facebook-sivuilta.

Kuva 34. Tuhat tulimmaista-elämyspolku esillä Outokummun vanhan kaivoksen tiloissa.
(Valokuva Mari Kaija)

Elämyspolku voidaan viedä yhteistyössä Juojärven Aarnitulien kanssa osaksi suurempaa tapahtumaa, kuten Nilsin Taiteiden Juhlaa. Siellä elämyspolku oli esillä ulkona rakennetussa ympäristössä (kuva 35). Ulkotiloissa elämyspolku rakukeramiikkateoksineen täydentyy musiikilla, tulella, värivalaistuksella ja näyttävillä kipinäesityksillä.

Kuva 35. Nilsin Taiteiden Juhlassa Tuhat tulimmaista-elämyskujalla oli valaistuja veistoksia ja kipinäesityksiä. Värivalot, roihut ja musiikki vahvistivat tunnelmaa. (Valokuva Miko Rajamo)

Juojärven Aarnitulet voi järjestää kokonaisen tapahtuman, kuten Rotkolaakso loimuaa-tapahtuma oli (kuva 36). Tällöin elämyspolkuun voi sisältyä värivaloja, elävää musiikkia, tulleja kipinäesityksiä, valosiipisten Aarniperhosten tanssi sekä rakukeramiikanäyttely. Yhteistyötahojen avulla tapahtumaan voidaan järjestää myös kahvio.

Kuva 36. Rotkolaakso loimuaa-tapahtuman mainosjuliste

6.1 Jatkuva kehittäminen

Palvelu ei ole koskaan valmis, niinpä palvelu on jatkuvaa kehittämistä (Tuulaniemi, 2016, s. 245). Elämyspolkua on kehitetty nyt noin vuoden verran. Tänä aikana on ratkaistu teknisiä haasteita, myönnetty sääolosuhteiden edessä ja kehitetty markkinointia. Nyt elämyspolku on siinä määrin valmis paketti, että sitä voidaan markkinoida eteenpäin.

Seuraavaksi elämyspolkua tarkastellaan perinteisen nelikenttäanalyysin kautta (kuva 37). Nelikenttäanalyysi auttaa hahmottamaan elämyspolun vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia. Ensin käsitellään vahvuudet sekä heikkoudet ja uhat, jonka jälkeen perehdytään elämyspolun tulevaisuuden mahdollisuuksiin.

Kuva 37. Nelikenttäanalyysi

Elämyspolun vahvuutena on sen uniikki kokonaisuus. Rakukeramiikan valmistaminen on haastavaa ja tällä tekniikalla tehtäviä töitä näkee harvemmin näyttelyissä, ainakaan näin suurikokoisina. Veistoksiin integroidut valoelementit tekevät veistoksista vieläkin erikoisempia. Vieläkin haastavampaa erikoisosaamista vaatii tuli- ja kipinäesitykset.

Elämyspolun muunneltavuus tilaajan toiveiden mukaan on vahvuus. Juojärven Aarnitulilla on Itä-Suomen alueella verkostoja, joiden kautta voi tarjoutua tilaisuuksia viedä elämyspolkua uusiin paikkoihin.

Elämyspolku on näyttävimmillään ulkona kokonaisena tapahtumana. Tapahtuma kestää kuitenkin vain yhden illan. Heikkouksia on ehdottomasti se, että elämyspolun siirtäminen ja pystyttäminen on erittäin työlästä. Veistokset ovat painavia ja hauraita, ne pitää pakata ja siirrellä erittäin huolellisesti, etteivät ne rikkoonnu. Ulkona järjestettävissä tapahtumissa sähkönsaanti on myös haastavaa. Jotta elämyspolun voisi jättää pidemmäksi aikaa ulkotiloihin, alueen pitäisi olla rajattu tai vartioitu.

Heikkous on myös se, että elämyspolkua järjestetään sivutyönä. Riittävätkö tekijöiden resurssit viedä palvelua eteenpäin? Elämyspolkua ei lähdetty kehittämään suurien voittojen toivossa, mutta ei sen toivoisi tappiotakaan tuottavan. Ulkona järjestettävät tapahtumat ovat lyhyitä ja vaativat valtavasti työtä, kun taas elämyspolkua sisälle pystytettäessä näyttelytilojen vuokrat ovat korkeita.

Asiakaspalvelijat ovat avainasemassa onnistuneen palvelukokemuksen syntymiseksi. Tässä kehittämistyössä ei erityisesti paneuduttu elämyspolun järjestäjien palvelualltiuteen tai siihen millaisen mielikuvan palvelusta he olemuksellaan luovat. Jos elämyspolku järjestetään sisätiloissa, teokset puhuvat puolestaan, eivätkä tekijät ole yleensä paikalla. Ulkotiloissa, varsinkin jos elämyspolussa on mukana esityksiä, on paikalla myös järjestävän tahon edustajia mm. keramiikkateosten tekijät, esiintyjät ja järjestysmiehiä. Juojärven Aarnitulien esiintyjät esiintyvät näytöksissään ja sitä ympäröivässä tapahtumassa aina taiteilijanimillään

ja esiintymisasuissa. Järjestetyissä tapahtumissa kehittämistyön tekijäkin pukeutui ns. esiintymisasuun ottaessaan vastaan asiakkaita. Tulevaisuudessa, jos tavoitellaan vielä yhtenäisempää palvelukokemusta, on tarpeen miettiä yksityiskohtaisemmin asiakaskohtaamisia, joihin jokainen tapahtumaa järjestämässä oleva joutuu. Haasteena on, että tapahtumien järjestäminen vaatii runsaasti apukäsiä, joista monet ovat mukana vapaaehtoisena. Palvelumalli tai palvelun käsikirjoitus sekä tarina sen taustalla tulisi olla selkeä kaikille. Kehittämistyön tietoperustassa käsiteltiin elämyksellisyyttä ja tarinan merkitystä. Elämyspolun järjestäjien keskeisimmille henkilöille palvelun taustalla oleva tarina on selvä. Pohjan tarinalle antoi Juojärven Aarnitulien luoma primitiivinen ja mystinen tunnelma, jota yhdessä keskustellen vietiin eteenpäin elämyspolussa. Tarinaa ei kuitenkaan ole kirjoitettu ylös. Tapahtumien järjestämisessä mukana oleville vapaaehtoisille tarina ei ole välttämättä selvillä.

Kokonaisen ulkona järjestettävän elämyspolun sesonki tulee olemaan yksi suurista haasteista. Tarkasteltaessa milloin on elämyspolun sesonkiaika, se rajautuu melko lyhyeksi. Ensinnäkin ollakseen vaikuttavimmillaan elämyspolku tarvitsee ympärilleen pimeyttä eli toukokuusta elokuulle on liian valoisaa järjestää elämyspolkua ulkotiloissa. Toisaalta talven lumisimpaan ja kylmimpään aikaan sääolosuhteet eivät välttämättä houkuttele oleilemaan pitkiä aikoja ulkona. Asiakkaat eivät varmaankaan ole innokkaita tulemaan elämyspolulle yöllä. Parasta aikaa elämyspolun järjestämiselle on siis syys-loka- ja marraskuussa iltaisin noin klo 19–22. Toinen mahdollinen sesonki voisi olla keväällä huhtikuussa. Oman haasteensa tuo vaihteleva sää. Tuliesityksiä ei voi järjestää kovalla tuulella. Juojärven Aarnitulet ry:llä on aina tuliesityksissä säävaraus. Jos tuuli yltyy yli 6 m/s, esitystä ei ole turvallista pitää. Toisaalta sateisella ja tuulisella säällä myöskään asiakkaat eivät lähde mielellään viettämään aikaa ulos. Rotkolaakso loimuaa-tapahtuma onnistui kaikin puolin erittäin hyvin ja tähän vaikutti erittäin suuresti vuodenaikaan nähden leuto, sateeton ja tuuleton sää.

Covid-19-pandemian tuomat poikkeusolot ja rajoitukset sysäsivät kehittämistyön käyntiin. Pandemian myötä tuli tarve kehittää kulttuuripalvelu, joka taiteen ja luonnon hyvinvointivaikutusten avulla auttaa käsittelemään ja kestävästi vallitsevaa tilannetta, ja josta voi nauttia turvallisesti ulkona. Asiakaskyselyynkin mukaan 86 % kyselyyn vastanneista osallistui tapahtumaan, koska se oli ulkotiloissa. Toisaalta pahentuneen tautitilanteen tuomat rajoitukset ovat vaikeuttaneet ja estäneet myös ulkona järjestettävien tapahtumien pitämisen.

Kehittämistyön tekijä näkee elämyspolussa paljon mahdollisuuksia. Kun elämyspolkua alettiin suunnitella, oli tarkoituksena sisällyttää siihen asiakkaita osallistavia osuuksia tai jonkinlaisia taidetyöpajoja, joissa asiakas pääsisi itse tekemään taidetta. Nyt toteutetussa elämyspolussa asiakkaan rooli oli kulkea elämyspolulla elämykseltä toiselle. Pimeässä, tulien ja otsa- tai taskulamppujen valossa, epätasaisessa maastossa tämäkin oli jännittävää ja aktivoi liikkumaan. Tulevaisuudessa olisi hienoa sisällyttää elämyspolkuun osuuksia, joissa asiakkaat pääsisivät itse kokeilemaan taiteen tekemistä. Yhteistaideteoksen tekeminen lisäisi yhteenkuuluvuuden tunnetta. Olisi kiinnostavaa suunnitella teos, jossa asiakas olisi itse jotenkin aktiivisena toimijana. Kehittämistyön tekijänä pyörittelen esimerkiksi ideaa teoksesta, jossa asiakas omalla toiminnallaan tuottaisi virtaa teoksen valoille, jotka syttyisivät sitä mukaa, kun asiakas saa virtaa tuotettua.

Rakukeramiikan polttaminen on näyttävää ja elämyspolkuun voisi sisällyttää rakupolton. Tämä voisi onnistua niin, että jokin elämyspolun tekijöiden teos tehtäisiin valmiiksi tapahtuman aikana rakupoltolla näytösluontoisesti. Keramiikkakurssin rakupolttokerran voisi ajoittaa osaksi elämyspolku-tapahtumaa. Tällöin kurssin oppilaiden työt poltettaisiin valmiiksi heidän kanssaan tapahtuman aikana.

Musiikki on ollut jo osana elämyspolkua, esiintyihän Rotkolaakso loimuaa-tapahtumassa kuoro ja esityksissä on aina niiden tunnelmaa tukeva musiikki. Kun veistosten valmistaminen

aloitettiin, oli ajatuksena, että jokaiseen teokseen liittyisi tietty musiikkikappale. Jotkin teoksista ovat saaneet ideansa nimenomaan tietyistä kappaleista ja kappaletta on kuunneltu teosta tehdessä. Ideana oli, että elämyspolun opastus olisi sähköisessä muodossa, jolloin asiakas voisi omasta puhelimestaan seurata sitä. Tällöin jokaiseen teokseen voisi liittää oman musiikkinsa. Tämä taas edellyttää musiikin käyttöluvien ja tekijänoikeuksien huomioimista.

Musiikkia voisi tuoda elämyspolkuun mukaan yhteislaulun tai jonkinlaisten spontaanien lauluhetkien muodossa. Nuotion ääressä voi istuskella vanhanajan tarinaniskijä, joka seikkaperäisten ja hurjien tarinoidensa ohessa lurauttaa väliin kappaleen harmonikastaan tai huuliharpuistaan tai innoittaa kuulijansa yhteislauluun. Tämä tarinan iskijä voisi myös vetää opastettuja kävelyjä luontokohteissa järjestettävien elämyspolkujen osana.

Elämyspolussa pyrittiin tarjoamaan elämyksiä mahdollisimman monipuolisesti eri aisteille. Monipuolisimmillaan aistielämys on ulkona järjestettävässä elämyspolussa. Näköaisti saa esteettisiä kokemuksia valojen ja tulien ihailusta, esityksistä ja veistoksista, unohtamatta luonnon kauneutta. Kuulo aistii metsän huminaa, tulen rätinää ja musiikkia. Tuntoaisti aktivoituu tuulesta ja maaston muodoista. Hajuaisti huomaa tulista lähtevän savun, nuotiolla paistuvan makkaran ja pannukahvin. Aistielämyksistä makuaistille ei ole vielä kehitetty elämyspolkuun osuutta. Rotkolaakso loimuaa-tapahtumassa oli toki kahvio ja mahdollisuus laittaa nuotiolla itse eväitä. Ruualla tai juomalla voisi syventää elämyspolun kokemuksellisuutta paljonkin. *Mitä saisi olla?* -teokseen olisi mahdollista liittää mocktail-maistiaiset. Teoksessa on baaritiski värikkäine juomineen, jotka on nimetty tunteiden mukaan. Mocktail-maistiaiset tarjoaisivat kokemuksen, miltä eri tunteet maistuvat ja millaisia makuelämyksiä niiden yhdistelmistä voisi syntyä.

Nykyään monilla museoilla on laadukkaat ja monipuoliset museokaupat, joissa myydään näyttelyiden oheistuotteita. Asiakaskyselyssä joku vastaajista kaipasi tapahtumapaikalle myyntikojuja. Järjestettäessä elämyspolkua kokonaisuutena tapahtumana myynnissä voisi olla

järjestävien tahojen eli Savettaren ja RokkiTikin tekemiä tuotteita. Juojärven Aarnitulilla on ollut myynnissä seinäkalenteria esiintyjistä otetuilla kuvilla.

Potentiaalisimpana asiakkaana kehittämistyön tekijä pitää kuntia, jotka voivat tilata asukkailleen kulttuuritapahtuman, vaikkapa Tuhat tulimmaista-elämyspolun. Kyselyn mukaan asiakkaat olisivat valmiita maksamaan elämyspolun lipusta 5–10 €. Jos elämyspolusta halutaan tuottava lippujen hinnoilla, on se vietävä sinne, missä on suurempia määriä asiakkaita, eli isompiin kaupunkeihin, ja lipun hintakin pitäisi olla korkeampi. Haimme hankkeelle viime keväänä apurahoja, tällöin niitä ei saatu. Nyt kun tapahtumasta on näyttöä ja hyvää asiakaspalautetta, voi apurahoja hakea uudelleen. Apurahat mahdollistaisivat elämyspolun tarjoamisen koululaisille. Elämyspolun teokset ovat kantaaottavia ja tunteita herättäviä, ja niihin on mahdollista liittää monialaisia oppimistehtäviä.

Nyt kun elämyspolku alkaa olla valmis palvelu, on aika markkinoida sitä uusiin paikkoihin. Jotta elämyspolulle saadaan uusia tilauksia ja näkyvyyttä, kehitystyön tekijän mielestä juuri markkinointiin tulee nyt panostaa. Markkinointi vaatii sitkeyttä, ammattitaitoa ja paljon aikaa. Elämyspolusta on jo kuva- ja videomateriaalia, josta voi koostaa elämyspolun myynnin tueksi mainosmateriaalia. Markkinoinnissa on rohkeasti lähestyttävä potentiaalisia tilaajia, kuten kuntia, yrityksiä ja museoita, ja neuvoteltava heidän kanssaan mahdollisuuksista elämyspolun järjestämiseen heidän asiakkailleen.

Vaikka elämyspolku itsessään ei ole vielä tuonut järjestäjilleen tuloja, on siitä ollut välillisesti hyötyä. Kansalaisopistolla pitämämme rakukeramiikkakurssit ovat täyttyneet innokkaista kurssilaisista ja räätälöityjä kursseja yksityisille ryhmille kysellään jatkuvasti. Näyttelytöiden hintoja on myös tiedusteltu.

7 Pohdinta

Henkilökohtaisesti koin kehitystyön tavoitteiden tulleen saavutetuiksi seisoessani lempeän pimeässä syysillassa pitkospuiden varrella Rotkolaakso loimuaa -tapahtumassa, ympärilläni valaistut rakukeramiikkateokset, elävien tulien loimu ja asiakkaiden iloinen puheensorina. Jututtaessani haltioituneita asiakkaita, jotka kiittelivät hienon tapahtuman tekemisestä, tunsin onnistumista ja kiitollisuutta.

Anssi Tuulenmäki (2017) puhuu -lupa toimia eri tavalla luennollaan, miten muutoksia ja innovaatioita usein ideoidaan ja suunnitellaan pitkään paperilla, uskaltamatta kokeilla niitä käytännössä. Tapani toimia on käytännön läheinen. Pyrin viemään Ideat ja suunnitelmat pian käytäntöön eli kokeilemaan niiden toimivuutta siinä ympäristössä ja tehtävässä, johon ne on tarkoitettu. Niin toimin myös tässä opinnäytetyössä. Kehittämistyöprosessissa käytännön tekeminen pyrki menemään jatkuvasti teorian edelle. Johdonmukaisemmin lopputulokseen olisi todennäköisesti päästy perehtymällä ensin perusteellisemmin tausta-aineistoon ja palvelumuotoilun prosessiin ja ryhtymällä käytännön osuuteen vasta tämän jälkeen.

Vaikka minulla on muotoilijan tausta, olen perehtynyt palvelumuotoiluun vasta tämän kehittämistyön kautta. Kehittämistyön alussa tehtiin paljon työtä teosten ja tapahtumien käytännön järjestelyjen parissa. Jälkeenpäin ajatellen kehittämistyön alussa olisi ollut syytä panostaa enemmän asiakasymmärryksen kartuttamiseen. Laajemmalle joukolle teetetty luotain olisi antanut arvokasta asiakasymmärrystä ja luotainta olisi voinut teettää myös yritysten ja kuntien edustajille.

Oma ammattitaitoni on kehitystyön myötä karttunut ja saanut uusia ulottuvuuksia. Olen tämän työn myötä perehtynyt syvällisemmin rakukeramiikkaan, niin kookkaampien teosten valmistamisen kuin sen historiankin kautta. Tapahtumien ja näyttelyiden järjestämiseen olen

saanut varmuutta sekä luonut arvokkaita suhteita asiakkaisiin ja yhteistyötahoihin. Täysin uusi kokemus oli myös apurahojen hakeminen.

Uskon yhä varmemmin luonnon ja taiteen hyvinvointia edistäviin vaikutuksiin. Taiteen keinoin pystymme käsittelemään niin henkilökohtaisen elämän kuin globaalin maailman aiheuttamia ikäviä tunteita. Itse tekeminen, kaikissa muodoissaan, on viime vuosina tullut yhä suosituimmaksi. Tarjolle tulevat keramiikkakurssit täyttyvät hetkessä luovuuttaan purkamaan tulevista kurssilaisista. Luonto taas tarjoaa kiireisille ihmisille ikaikaisen, mutta alati muuttuvan ympäristön rauhoittua ja eheytyä. Toivon jokaisen rohkeasti etsivän ja löytävän oman tapansa ammentaa hyvää oloa ja elämyksiä niin taiteesta kuin luonnostakin.

Lähteet

Anttila, P. (1998). *Tutkimisen taito ja tiedon hankinta*. <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>

Evenderi. (n.d). *Palvelut ja tuotteet*. Haettu 28.12.2021 osoitteesta <https://evenderi.fi/palvelut/esiintyjat/taikurit/>

Eväsoja, M. (2013). *Teetaide ja runous- Wabi ja sabi japanilaisessa estetiikassa*. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Flash Suomen valotaiteenseura. (n.d.) *Valotaide*. Haettu 29.11.2021 osoitteesta <https://valotaiteenseura-fi.webnode.fi/valotaide/>

Green care Finland. (n.d.) *Luonnon terveyttä edistävät vaikutukset*. Haettu 27.3.2021 osoitteesta <https://www.gcf Finland.fi/green-care-/vaikuttavuus/luonnon-terveytta-edistavat-vaikutukset/>

Helkala, E. (2020). *Tulen anatomiaa –tulen käytöstä taiteessa*. [Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu]. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333326/Helkala_Elina.pdf?sequence=2&isAllowed=](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333326/Helkala_Elina.pdf?sequence=2&isAllowed=1)

Houni, P. Turpeinen, I. Vuolasto, J. (2020). *Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja*. Taite.

Hortling, A. *Lasite ja lasittaminen*. Taideteollinen korkeakoulu. http://www.airihortling.fi/Lasite_ ja_ lasittaminen.pdf

Kalliomäki, A. (2014). *Tarinallistaminen: Palvelukokemuksen punainen lanka*. Talentum.

Keinonen, T. Vaajakallio, K. Honkonen, J. (2013). *Hyvinvoinnin muotoilu*. Aaltoyliopisto.

Kempas, E. & Jäppinen, N. (2019). *Asiakastyytyväisyyskysely Visual Festivalin ja Botanian toiminnan kehittämisen tueksi*. [Opinnäytetyö, Karelia -ammattikorkeakoulu].

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/265141/Jappinen_Nelly_Kempas_Emmi_2019_12_08%20%283%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kuopio Tahko. Haettu 8.9.2021 osoitteesta <https://www.kuopiotahko.fi/tapahtuma/nilsian-taiteiden-juhla-2021/>

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>

Leppänen, M. & Pajunen, A. (2017). *Terveysmetsä, tunnista ja koe elvyttävä luonto*.

Gummerus Kustannus Oy.

Luke Luonnonvarakeskus. (n.d.). Luonnon hyvinvointivaikutukset. Haettu 13.9.2021

osoitteesta <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/virkistyskaytto/luonnon-hyvinvointivaikutukset/>

Lux Helsinki. (n.d.) Haettu 29.11.2021 osoitteesta <https://luxhelsinki.fi/2021/01/28/lux-helsinki-siirtyy-vuoteen-2022/>

Mattelmäki, T. (2006). *Muotoiluluotaimet*. Teknologiainfo Teknova.

Miettinen, S. (2016). *Palvelumuotoilu - Uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. Teknologiainfo Teknova.

MTVuutiset. (1.8.2018) Tässä ovat maailman suurimmat tuhlurit: 10 eniten luonnonvaroja kuluttavaa maata. Haettu 2.3.2021 osoitteesta https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/tassa-ovat-maailman-suurimmat-tuhlurit-10-eniten-luonnonvaroja-kuluttavaa-maata/7014788?fbclid=IwAR0caCOEnQYMMOxzflGcws-HXlYznN9e446Ytg_ZY26m4apu80FA9_HW5_s#gs.ldgakc

Passi & Ripatti, (n.d.). P/R työkalut. <https://passiripatti.fi/pr-book/sesonki/>

Poulton, I. (2006). *Fired up with raku*. Crowood.

Rannisto, P. (2007). *Luonnon estetiikka*, Multikustannus oy.

Rantanen, M. (2016). *Tunnelmamuotoilu*. Talentum pro.

Savonen, M. (2019). *Taide luontosuhteen vahvistajana*. (pro-gradu- tutkielma, Tampereen yliopisto)

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/105573/1556802073.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Seppänen, T. (2008). *Kaunista mutta kontrolloitua Suomalaisten tulenpyörittäjien etnografiaa* [Pro gradu -tutkielma Jyväskylän yliopisto].

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/19430/URN_NBN_fi_jyu-200901071004.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suniala, A. (19.4.2013) *Tulitaiteilijat suomessa* [tiedosto]. Facebook.
<https://www.facebook.com/notes/tulitaide-suomessa/tulitaiteilijat-suomessa/587318361286846/>

Taiteen edistämiskeskus. (18.11.2021). *Taide vaikuttaa, Aivot ja taide* webinaari [video].

<https://www.youtube.com/watch?v=jnUbnQmu88g>

Taikusydän. (2021). Taikusydän-uutiskirje 1/2021

<https://taikusydan.turkuamk.fi/uutiset/taikusydan-uutiskirje-1-2021/>

Tarjanne, P. (2020). *Luovan talouden tiekartta*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja.

[Luovan talouden tiekartta \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi/luovan-talouden-tiekartta)

Tarssanen, S. (2009). *Elämystuottajan käsikirja*. LEO Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus.

Tuusniemen kunta. Haettu 11.10.2021 osoitteesta: <https://www.tuusniemi.fi/seinavuoren-rotkolaakso>

Tyrväinen, L. (2014). *Hyvinvointia metsästä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Vainio, E. (3.1.2019). (toimittaja). *Kun tulitaiteilija astuu sirkusareenalle* [äänitiedosto]. YLE Areena. <https://areena.yle.fi/audio/1-1381623>

Visual Festival (n.d.) Haettu 29.11.2021 osoitteesta <https://www.visualfestival.fi/>

Wikipedia (n.d.) Maat, joissa on kuollut ihmisiä konfliktin takia. Haettu 3.2.2021 osoitteesta: https://fi.wikipedia.org/wiki/Luettelo_k%C3%A4ynniss%C3%A4_olevista_sodista?fbclid=IwAR3EngV6aMdk08ZxzS2Rdfw-4-

Wikipedia (n.d.) Tulitaide, Haettu 28.12.2021 osoitteesta

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Tulitaide>

Wikipedia (n.d.) Feeniks, Haettu 28.11.2021 osoitteesta:

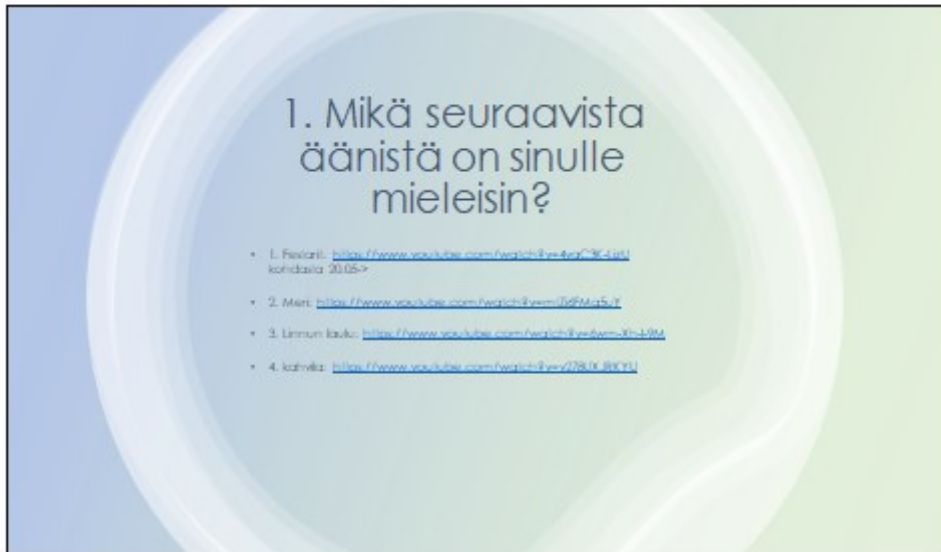
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Feeniks>

Willamo, R. (2005), *Kokonaisvaltainen lähestymistapa ympäristönsuojelutieteessä -Sisällön moniulotteisuus ympäristönsuojelijan haasteena*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]

Yksielämä. (28.11.2017). *Anssi Tuulenmäki/Kohti ääretöntä ja sen yli* [video]. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=pjB0sP5L6K0>

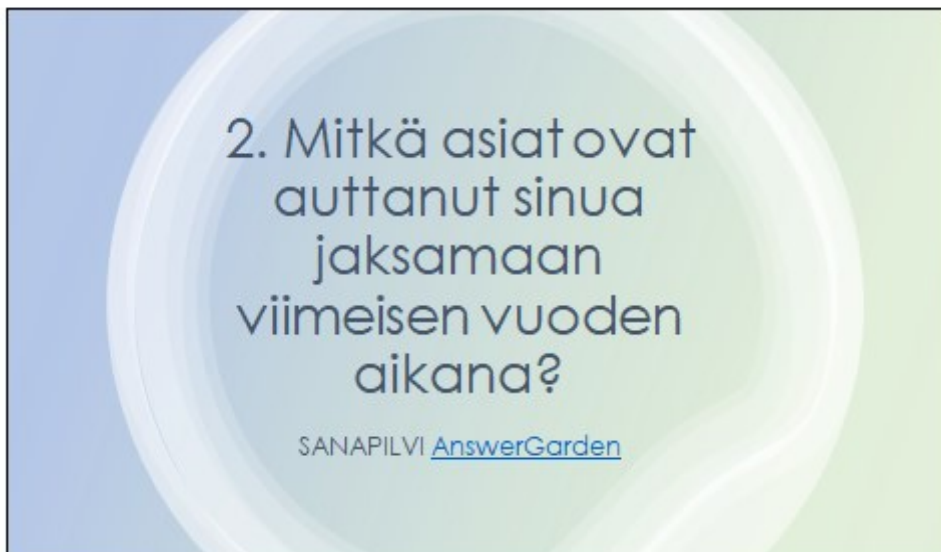
Liite 1: Luotainpaketti

1. Mikä seuraavista äänistä on sinulle mieleisin?

- 1. Fiesari: <https://www.youtube.com/watch?v=4ezC3K-dj8U>
konstasla 30.05.20
- 2. Meri: <https://www.youtube.com/watch?v=em1D9FMa5uI>
- 3. Linnun laulu: <https://www.youtube.com/watch?v=6ym-3h4-UM4>
- 4. Kähveli: https://www.youtube.com/watch?v=z228Uk_RK1U

1

2. Mitkä asiat ovat auttanut sinua jaksamaan viimeisen vuoden aikana?

SANAPILVI [AnswerGarden](#)

2

3. Kulttuurin nälkä?

Mitä kulttuuripalveluja käytät tai harrastat itse?

Mitkä näistä ovat olleet omalla lähialueellasi?

Millaisia kulttuuripalveluja kaipaat lähiseudullasi?

Konsertti	teatteri	oppera
käyttöö		festari
keleksi	live-ohjelma	keleksi
	Virtuaalisuutta	graffiti
muuten	tapahtumi	galleria
tavaksi	stadia	lukemiseen
kirjasto		
Käyttöö	arkkitehtuur	valokuvaus
muuten	elokuva	siirto
sojakuva		sojakuva
muutokse	soittamiseen	

mitä muuta?

3

4. Kirjoita mikä on ollut sinulle voimakkain taide- tai kulttuurikokemus?

Mitkä seikat tekivät siitä niin vaikuttavan?

4

5. Mitä
aiheita taiteen
tulisi mielestäsi
käsitellä?

Answergarden

5

6. Mitkä ovat
merkityksellisiä paikkoja
lähiseudullasi ja miksi?

6

7. Miten elämäsi on muuttanut viime aikoina?

Katsele galleriastasi vuoden 2019 valokuvia,
valitse niistä 3-6 kuvaa, jotka kuvaavat vuotta
2019 parhaiten.

Katsele sitten maaliskuun 2020 jälkeisiä otettuja
kuvia ja valitse niistä 3-6 viime vuotta parhaiten
kuvaavaa kuvaa.

Liite 2: Rotkolaakso loimuaa tapahtuman kyselylomake

Rotkolaakso Loimuaa

Kyselyyn vastaamalla autat kehittämään tapahtumaa ja alueen kulttuuripalveluja. Kysely on osa ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä. Kaikkia vastauksia tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Kysely on avoinna 7.11.2021 saakka, jolloin vastanneiden kesken arvotaan raku-keräminen kruunu. Voit vastata

kyselyyn myös sähköisesti osoitteessa:

<https://link.webpolsurveys.com/S/F5573826CDC73B81> tai

viereisen QR-koodin kautta.

Lisätietoja kyselystä:

Mari Kaija

rokkitikki@gmail.com

0503543109

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kulttuuri- ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

1. Kuinka usein kävit kulttuuripalveluissa ennen poikkeusoloja esim. teatteri, konsertit, näyttelyt?

- Viikoittain
- Kuukausittain
- Pari kertaa vuodessa
- Harvemmin

2. Milloin, missä ja mitä kulttuuripalvelua olet viimeksi käyttänyt?

3. Onko lähialueella mielestäsi riittävästi kulttuuripalveluja?

- Kyllä
- Ei

4. Jos vastasit ei, mitä kulttuuripalveluja kaipaavat erityisesti?

5. Vaikuttiko Rotkolaakso loimuaa tapahtumaan osallistumiseesi sen sijoittuminen ulkotilaan?

- Kyllä
- Ei

6. Mistä sait tiedon tästä tapahtumasta?

- Tuttava kertoi
- Sosiaalisesta mediasta
- internetistä
- Lehdestä
- Tienvarsimainoksesta
- Muualta,
mistä _____

7. Millä sanoilla kuvailisit Rotkolaakso loimuaa tapahtumaa?

8. Mikä oli parasta tässä tapahtumassa?

9. Miten kehittäisit Rotkolaakso loimuaa tapahtumaa?

10. Paljonko olisit valmis maksamaan Rotkolaakso loimuaa tapahtuman lipusta?

- En olisi valmis maksamaan
- Alle 5€
- 5-10€
- 10-20€
- 20-30€
- 30€ tai enemmän

11. Suositteletko tapahtumaa tutuillesi?

- Kyllä
- Ei

12. Asuinpaikkakuntasi

13. Tähän voit halutessasi kirjoittaa terveisiä tapahtuman järjestäjille

Osallistuaksesi arvontaan kirjoita tähän puhelinnumerosi. Jos arpaonni suosii ilmoitamme voitosta tekstiviestillä. Puhelinnumeroosi ei tulla olemaan yhteydessä myynti- tai markkinointi tarkoituksessa.

Lämmin kiitos osallistumisestasi tapahtumaan ja kyselyyn!

Liite 3: Elämyspolun asiakasprofiilit

Paikallinen perhe

TÄRKEINTÄ ASIAKASKOKEMUKSESSA

Näyttelyssä on yhdessä kivaa ja lapsetkin viihtyvät.

Nähdään tuttuja ja vaihdetaan kuulumisia.

Näyttelyyn on helppo saapua, koska se on omalla paikkakunnalla tai omalla mökkipaikkakunnalla.

Covid 19 on rajoittanut vapaa-ajan viettoa ja nyt janoetaan kokemuksia.

PROFIILIN KUVAUS

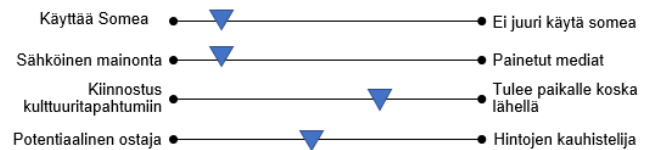
Perhe: äiti ja isä ja leikki-kouluikäisiä lapsia

Tulevat paikalle, koska omalla paikkakunnalla tapahtuu ja tuntevat ehkä jonkun järjestäjistä tai kuulleet suosituksia tutuilta tai tulevat yhdessä ystäväperheen tai isovanhempien kanssa. Ei välttämättä suuria odotuksia elämyspalvelun taiteelliselle toteutukselle.

Näyttelyn töistä on kiinnostunein ehkä äiti, jolta aloite tapahtumaan lähtemisestäkin on tullut. Hän voi olla myös potentiaalinen ostaja, joka haluaa lisätietoja teoksista ja tekijöistä niiden taustalla.

Lapset kirmailevat ympäriinsä ja leikkivät ehkä kavereiden kanssa. Pienempiä lapsia voi vähän jännittääkin/pelottaa. Lapset muodostavat "turvallisuus riskin", koska pimeässä kulkevat paikoissa, joihin varttuneempi väki osaa olla menemättä. Voivat kompastella johtoihin ja kosketella teoksia.

PROFIILIN PAINOTUKSET

Vanhempi pariskunta

TÄRKEINTÄ ASIAKASKOKEMUKSESSA

Näyttely on vaihtelua arkeen, samalla tulee ulkoitua.

Nähdään tuttuja ja vaihdetaan kuulumisia.

Näyttelyyn on helppo saapua, koska se on omalla paikkakunnalla tai mökkipaikkakunnalla.

Koetaan, että ulkotiloissa on turvallisempaa osallistua tapahtumiin, kuin sisätiloissa.

PROFIILIN KUVAUS

Lapset jo isompia, saapuu paikalle kahdestaan tai ystävä pariskunnan kanssa.

Tulevat paikalle, koska omalla paikkakunnalla tapahtuu ja tuntevat ehkä jonkun järjestäjistä tai kuulleet suosituksia tutulta. Ei välttämättä suuria odotuksia itse näyttelylle/tapahtumalle, mutta sitä kuitenkin katsellaan tarkasti ja vaihdetaan mielipiteitä ja annetaan risuja/ruusuja vuolaasti.

Vapaa-aikaan kuuluu kesäteatteri, teatteriretket, lenkkeily ja luonnossa liikkuminen.

Nainen saattaa olla potentiaalinen ostaja, mutta usein mies on hintojen kauhistelija. Myös rouva saattaa olla itse teen halvemmalla tyyppi. Jotkin pariskunnat, joista molemmat puoliskot ovat kulttuurista ja taiteesta kiinnostuneita, saattavat olla erittäin potentiaalisia ja maksukykyisiä asiakkaita.

PROFIILIN PAINOTUKSET

Ystävättäret

TÄRKEINTÄ ASIAKASKOKEMUKSESSA

Haetaan elämystä, joita on ollut kovin vähän viime aikoina.

Jaetaan kokemus yhdessä läheisen kanssa ja otetaan samalla vähän omaa aikaa.

Näyttelyyn on helppo saapua, koska se on omalla paikkakunnalla tai lähialueella (n. 50km).

PROFIILIN KUVAUS

Naisia 30-70 vuotta

Tulevat paikalle, koska omalla paikkakunnalla tapahtuu ja tuntevat ehkä jonkun järjestäjistä tai kuulleet suosituksia tutulta. Ovat todella halunneet tulla katsomaan ja kokemaan ja pyytäneet samanhenkisen ystävän (sisko, kaveri, äiti) mukaan.

Yhdessä käydään keikoilla ja teatterissa, standupissa.

Voi hyvinkin olla potentiaalinen ostaja, joka haluaa lisätietoja teoksista ja tekijöistä niiden taustalla.

Jakaa selfiet ja kuvia elämyspalvelusta ahkerasti someen. Osaa olla myös kriittinen ja laatu tietoinen.

PROFIILIN PAINOTUKSET

Kulttuurin kuluttaja

TÄRKEINTÄ ASIAKASKOKEMUKSESSA

Janotaan elämystä, joita on ollut kovin vähän viime aikoina.

Ollaan valmiita menemään kauemminkin kulttuurin ja taiteen perässä.

Laatutietoisia ja kriittisiä.

Elämyspalvelun mainonnan tulee todella ylittää erikoisuuden ja erilaisuuden raja, jotta tulee paikalle.

PROFIILIN KUVAUS

Tulee paikalle aidosta kiinnostuksesta taidetta kohtaan.

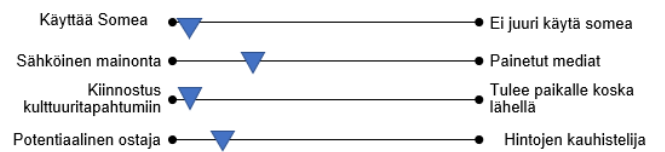
Harrastaa taidetta tai tekee jopa töitä kulttuurialalla. Tai on muutoin innostunut kulttuuritapahtumista ja valmis näkemään vaivaa päästäkseen paikalle.

On laatutietoinen ja kriittinen. Käy teatterissa, oopperassa ja taidenäyttelyissä.

Voi hyvinkin olla potentiaalinen ostaja, joka haluaa lisätietoja teoksista ja tekijöistä niiden taustalla. Voi olla kiinnostunut teoksen teknisestä puolesta tai sitten hakee sen hankinnalla statusarvoa.

Harrastaa mahdollisesti valo- ja /tai videokuvausta, mukana on ihailua herättävä määrä kuvauskalustoa. Jakaa ahkerasti ottamia kuvia ja/tai videoita sosiaaliseen mediaan.

PROFIILIN PAINOTUKSET

Yhteisö: kunta, yritys, yhdistys, järjestö

TÄRKEINTÄ ASIAKASKOKEMUKSESSA

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta velvoittaa kuntia edistämään kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä. (<https://www.finlex.fi/fi/laki/aiakup/2019/20190166>)

Elämyspolun myynti vaatii hyviä suhteita päättäviin tahoihin ja jonkinlaista näyttöä luotettavuudesta ja laadusta.

PROFIILIN KUVAUS

Tuhat tulimmaista –elämyspolku voidaan räätälöidä tilaajan toiveiden mukaan, asiakasryhmä ja paikka huomioiden.

Elämyspolku voidaan hankkia esim. kunnan toimesta itsenäiseksi tapahtumaksi, kuten Rotkolaakso loimuaa tai osasi suurempaa tapahtumaa, kuten Niilsian Taiteiden juhla.

Matkailualan yritykset voisivat olla myös potentiaalisia asiakkaita. Tällöin elämyspolun avulla houkutellaan paikalle kerralla paljon asiakkaita ja tätä kautta saadaan myös näkyvyyttä yritykselle.

PROFIILIN PAINOTUKSET

